

(อม.๒๙)

คำพิพากษา

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๕/๒๕๕๔

คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๗/๒๕๕๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๑๐ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๖

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายโกสิน พลกุล ที่ ๑
นายประชา มาลีนนท์ ที่ ๒
นายวัฒนา เมืองสุข ที่ ๓
พลตำรวจตรี อธิลักษณ์ ดันชูเกียรติ ที่ ๔
บริษัท สไตเออร์ เดมเลอร์ พุก สเปเชียล ฟาร์ชอย เอจี แอนด์ โค เคจี
หรือ บริษัท จีดี ยูโรเปียน แลนด์ซิสเต็ม - สไตเออร์ จำกัด ที่ ๕
นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ที่ ๖ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

โจทก์ฟ้องและแก้ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๘ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล

บริหารราชการแผ่นดินและควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ราชการของกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๒ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๘ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล บริหารราชการแผ่นดินและควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ราชการของกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๓ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๘ มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาข้าราชการ และกำหนดนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกระทรวงพาณิชย์ จำเลยที่ ๔ เป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๕ เป็นนิติบุคคลต่างประเทศ และเป็นคู่สัญญาผู้ขายรถดับเพลิง เรือดับเพลิง และอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยให้กรุงเทพมหานคร ส่วนจำเลยที่ ๖ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๑ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล บริหารราชการกรุงเทพมหานคร

ระหว่างปลายปี ๒๕๔๕ ถึงต้นปี ๒๕๔๙ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน ขณะจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และที่ ๖ ดำรงตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น ได้กระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการจัดซื้อ ยานพาหนะดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ ร่วมกับจำเลยที่ ๕ ให้มีการจัดซื้อสินค้าด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และขัดต่อมติคณะรัฐมนตรี ตั้งแต่ขั้นตอนริเริ่มโครงการ การเสนอโครงการและการอนุมัติโครงการ ด้วยการทำข้อตกลงของความเข้าใจ (AGREEMENT OF UNDERSTANDING หรือ A.O.U.) ระหว่างรัฐบาล แห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐออสเตรียที่ไม่ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องด้านกฎหมาย จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และมีการกำหนดคุณสมบัติของรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า วิธีการจัดหาและราคาไว้ล่วงหน้าโดยทุจริต โดยอาศัยโอกาสจากการที่จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และที่ ๖ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลกรุงเทพมหานคร และกระทรวงพาณิชย์ วางแผน แบ่งหน้าที่กันทำตามตำแหน่ง ของจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ โดยเริ่มต้นจากการจัดทำโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดซื้อรถดับเพลิง เรือดับเพลิง

และอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยโดยให้เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทยเสนอวิธีการซื้อขายในลักษณะรัฐต่อรัฐ พร้อมข้อเสนอรับประกันราคาต่างตอบแทนในสัดส่วนร้อยละ ๑๐๐ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญเพื่อหลีกเลี่ยงการประกวดราคา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโครงการดังกล่าว เป็นเหตุให้มีการจัดซื้อในราคาที่สูงเกินกว่าความเป็นจริง โดยจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และที่ ๖ ได้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ไม่ปฏิบัติตามการทำราคาต่างตอบแทนตามมติคณะรัฐมนตรี หากแต่อ้างการดำเนินการในลักษณะรัฐต่อรัฐเพื่อหลีกเลี่ยงการประกวดราคา รวมทั้งละเว้นการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบราชการที่เกี่ยวข้อง มุ่งหมายมิให้เกิดการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมเพื่อเอื้อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ ให้ได้เข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐเพียงรายเดียวในราคาสูง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร และราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และที่ ๖ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และจำเลยที่ ๕ ได้บังอาจร่วมกันและแยกกันกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายบทหลายกรรมต่างกัน โดยจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมักร สุนทรเวช ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้นได้ร่วมกันจัดทำโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานครขึ้นเพื่อจัดซื้อรถดับเพลิง เรือดับเพลิง และอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ตามราคาและจำนวนที่จำเลยที่ ๕ ประสงค์จะเสนอขายให้แก่กรุงเทพมหานคร ซึ่งการจัดทำโครงการดังกล่าว จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมักรได้ร่วมกันกระทำอันมีลักษณะของการเป็นตุลาการ โดยจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมักรมีการแบ่งหน้าที่กันทำเป็นชั้นเป็นตอนตามอำนาจและตำแหน่งหน้าที่ซึ่งแต่ละคนมีอำนาจและความรับผิดชอบอยู่ในขณะนั้น และการกระทำของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมักรได้ก่อให้เกิดผลตามมา คือ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาและมีมติอนุมัติในหลักการเกี่ยวกับโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร โดยให้ดำเนินการให้ได้รับความเห็นของกระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงบประมาณ การกระทำของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมักรได้กระทำโดยมีเจตนาให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโครงการดังกล่าว

ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และ นายสมัครได้ใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งราชการโดยมิชอบ ร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการกระทำการโดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ โดยฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบของทางราชการเกี่ยวกับการพัสดุ โดยมีจำเลยที่ ๕ เป็นผู้สนับสนุน การกระทำความผิด ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าการทำสัญญากับกรุงเทพมหานครในลักษณะนี้เป็นเหตุให้ผู้อื่น ไม่มีโอกาสเข้าทำการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม แต่ได้บังอาจร่วมกันกระทำการอันเป็นการช่วยเหลือ และให้ความสะดวกในการกระทำความผิดของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมัครด้วยการเข้าทำสัญญากับกรุงเทพมหานคร โดยจำเลยที่ ๕ ได้จัดทำร่าง A.O.U. แล้วมอบหมายให้ทูตพาณิชย์แห่งสาธารณรัฐออสเตรเลีย นำร่าง A.O.U. ไปให้จำเลยที่ ๔ เมื่อจำเลยที่ ๔ ได้รับร่าง A.O.U. แล้วได้นำเสนอร่าง A.O.U. ดังกล่าว ต่อคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำนักป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำเลยที่ ๔ เป็นประธานให้รับร่าง A.O.U. นั้น และในวันเดียวกันนั้นนายสมัครได้มีหนังสือถึงจำเลยที่ ๑ แจ้งว่า คณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีความเห็นสอดคล้องกับสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยว่า ร่าง A.O.U. ดังกล่าวถูกต้อง ซึ่งจำเลยที่ ๑ มีหน้าที่ ต้องปฏิบัติตามหลักการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติไว้เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ คือ จะต้องได้รับความเห็นจากกระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประมาณ และได้รับความเห็นจากคณะรัฐมนตรีไปดำเนินการด้วย ทั้งร่าง A.O.U. ดังกล่าวจะต้องให้สำนักงานอัยการสูงสุด ตรวจสอบความถูกต้องตามระเบียบราชการ จำเลยที่ ๑ กระทำโดยปราศจากอำนาจในการลงนาม ในสัญญาแทนรัฐบาลไทย อันเป็นการกระทำขัดต่อมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๓๕ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๖ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๖ และไม่เป็นไปตาม อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ โดยในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๑ ได้ลงนามใน A.O.U. กับเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทย โดยไม่มีข้อความ ตามหลักการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติไว้เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ แต่อย่างไรก็ตาม ในวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ นายสมัครได้ลงนามในข้อตกลงซื้อขายรถดับเพลิง เรือดับเพลิง และอุปกรณ์

บรรเทาสาธารณภัย (PURCHASE AGREEMENT) กับจำเลยที่ ๕ ซึ่งมีได้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ ที่กำหนดให้ทำสัญญาแบบรัฐต่อรัฐ อันเป็นการขัดต่อระเบียบและกฎหมาย โดยไม่ได้รับความเห็นจากกระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประมาณ และไม่ได้รับความเห็นของคณะรัฐมนตรี ไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องของร่างสัญญาจากสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อประสงค์ให้กรุงเทพมหานคร ตกลงซื้อสินค้าจากจำเลยที่ ๕ โดยไม่มีการตรวจสอบชนิดและราคาสินค้า ซึ่งสินค้าบางรายการผลิตขึ้นในประเทศไทยและมีราคาแพงกว่าราคาในท้องตลาดมาก กล่าวคือ เรือดับเพลิงมีการผลิตและประกอบขึ้นที่บริษัทซีทีโบท จำกัด ที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และโครงการประธานรถยนต์แบบขับเคลื่อนสี่ล้อ (๔ x ๔) ที่นำไปติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิง คือ รถยนต์ยี่ห้อมิทซูบิชิ แอล (L) ๒๐๐ ที่ผลิตได้ในประเทศไทย แต่จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมัครได้ร่วมกันกล่าวอ้างว่า เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรียประจำประเทศไทย ได้เสนอวิธีการจัดซื้อในลักษณะรัฐต่อรัฐ พร้อมข้อเสนอรับพันธะการค้ำต่างตอบแทนในสัดส่วนร้อยละ ๑๐๐ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญจนคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโครงการโดยไม่ได้ตรวจสอบชนิดและราคาสินค้า การกระทำของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ และนายสมัครถือได้ว่า เป็นการร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตมีเจตนาเพื่อจะแสวงหาประโยชน์จากโครงการดังกล่าวที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายให้แก่จำเลยที่ ๕ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ และกรุงเทพมหานคร และยังเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ด้วยการเป็นตัวการร่วมกันกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ประกอบมาตรา ๘๓ และเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑, ๑๒ และ ๑๓

ภายหลังจากคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโครงการดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๓ ซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีที่จะต้องทำการค้ำต่างตอบแทนกับรัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรีย ด้วยเงื่อนไขรับพันธะการค้ำต่างตอบแทนร้อยละ ๑๐๐ โดยเน้นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) แต่จำเลยที่ ๓ มิได้จัดให้มีการลงนามในสัญญาการค้ำต่างตอบแทนแต่อย่างใด เนื่องจาก จำเลยที่ ๓ ได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการการค้ำต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ โอนอำนาจในการกำหนดรายการสินค้าในบัญชีรายการสินค้าการค้ำต่างตอบแทนและอำนาจในการลงนาม

จากอำนาจของคณะกรรมการการค้าต่างตอบแทนมาเป็นอำนาจของกรมการค้าต่างประเทศ ซึ่งมีนายราเชนทร์ พจนสุนทร เป็นอธิบดี จากนั้น จำเลยที่ ๓ และนายราเชนทร์ได้ร่วมกับบริษัท ซี.พี.เมอร์แซนไดซึ่ง จำกัด (CPM) ซึ่งเป็นบริษัทในเครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) และเป็นบริษัทในครอบครัวของจำเลยที่ ๓ ผลักดันให้กระทรวงพาณิชย์เสนอคณะรัฐมนตรีให้มีมติเน้นสินค้าไก่ต้มสุกแทนที่จะเป็นสินค้า OTOP ตามนโยบายของรัฐบาล โดยนายราเชนทร์ให้ความเห็นชอบให้เพิ่มรายการสินค้าไก่ต้มสุกลงไปในบัญชีรายการสินค้าซื้อตอบแทน และในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ ได้ลงนามในสัญญาการค้าต่างตอบแทนระหว่างกรมการค้าต่างประเทศกับจำเลยที่ ๕ ซึ่งไม่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรีย จึงมิใช่เป็นการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทนในลักษณะรัฐต่อรัฐ ไม่เป็นไปตามเจตนาของเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรียประจำประเทศไทยที่ได้ให้คำมั่นไว้ว่ารัฐบาลแห่งสาธารณรัฐออสเตรียยินดีรับพันธะการค้าต่างตอบแทน ร้อยละ ๑๐๐ และไม่เป็นไปตามความประสงค์ของรัฐบาลไทยที่ต้องการระบายสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมของไทย รวมทั้งการขยายสินค้าไทยในตลาดสาธารณรัฐออสเตรีย ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติ และไม่เป็นไปตามวิธีการการค้าต่างตอบแทน ทำให้ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้าต่อสาธารณรัฐออสเตรีย เป็นเงิน ๖,๖๘๗,๔๘๘,๐๐๐ บาท การกระทำของจำเลยที่ ๓ จึงเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และยังเป็น การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ก่อให้เกิดการทำสัญญาที่เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผู้อื่น ทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและกรุงเทพมหานคร อันเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ และเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑, ๑๒ และ ๑๓

การที่จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และนายสมัครได้กระทำความผิดตามที่กล่าวมาข้างต้น เป็นผลมาจากการที่จำเลยที่ ๕ ให้การช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิดของจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และนายสมัคร ดังนั้น การกระทำของจำเลยที่ ๕ จึงเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิดของจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และนายสมัครอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ประกอบมาตรา ๘๖ และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑, ๑๒ และ ๑๓ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖ และจำเลยที่ ๕ ยังได้ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และนายสมัคร ในความผิดตามพระราชบัญญัติ

ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓

จำเลยที่ ๖ เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ โดยรู้มาก่อนแล้วว่าจำเลยที่ ๔ และนายสมัครได้ยื่นคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) ไว้ให้แก่จำเลยที่ ๕ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงได้มีคำสั่งให้ระงับการขอเปิด L/C ตาม A.O.U. และข้อตกลงซื้อขาย หลังจากนั้นจำเลยที่ ๖ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณารายละเอียดการจัดซื้อรถดับเพลิง เรือดับเพลิง และอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย เพื่อตรวจสอบรายละเอียดในการจัดซื้อ แทนที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบขั้นตอนความไม่โปร่งใสของการจัดซื้อ แล้วยึดถือเอาผลของรายงานการตรวจสอบที่รายงานว่าได้เจรจาต่อรองกับจำเลยที่ ๕ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมแล้ว เพื่อมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งระงับการขอเปิด L/C และให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อนุมัติวงเงินเพื่อจ่ายให้แก่จำเลยที่ ๕ โดยไม่ได้พิจารณาถึงขั้นตอนการจัดซื้อที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบราชการ นอกจากนี้จำเลยที่ ๖ ยังได้แก้ไขข้อความอันเป็นสาระสำคัญของเงื่อนไขใน L/C หลายรายการ เพื่อเอื้อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ ในการส่งมอบสินค้าและการชำระเงิน ซึ่งจำเลยที่ ๖ รู้อยู่แล้วในขณะนั้นว่าการแก้ไขดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและกรุงเทพมหานคร การกระทำของจำเลยที่ ๖ จึงเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและโดยทุจริต อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ก่อนฟ้องคดีโจทก์ได้มีมติให้ส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่อัยการสูงสุดมีความเห็นว่าเรื่องที่ส่งไปยังมีข้อไม่สมบูรณ์ และมีหนังสือแจ้งโจทก์ทราบ จนมีการตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อพิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์ แต่ปรากฏว่าคณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้อัยการสูงสุดได้ส่งสำนวน รายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องคืนให้แก่โจทก์เพื่อฟ้องคดีเอง เหตุเกิดที่แขวงเสาชิงช้า และแขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และที่ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เกี่ยวพันกัน ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗, ๘๓ และ ๘๖ และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗, ๑๑, ๑๒ และ ๑๓

จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และที่ ๖ ให้การปฏิเสธ และจำเลยที่ ๑ ให้การโต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายว่า โจทก์ไม่ได้รับการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ การแต่งตั้งจึงไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ จำเลยที่ ๑ ไม่ได้เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งโดยประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร ก็ไม่ใช่โครงการที่ได้รับอนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีชุดที่พ้นจากตำแหน่ง เพราะการปฏิรูปการปกครองเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) จึงไม่มีอำนาจในการตรวจสอบ และโจทก์ก็ไม่มีอำนาจกล่าวหาไตสวนและพิจารณาข้อมูลความผิดต่อจำเลยที่ ๑ โจทก์ฟ้องคดีนี้โดยไม่ชอบเพราะมีการตั้งคณะทำงานขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง จนมีข้อยุติโดยการรวบรวมพยานหลักฐานครบทุกประเด็นต่าง ๆ ตามที่อัยการสูงสุดแจ้งเป็นข้อไม่สมบูรณ์แล้ว ผู้ฟ้องคดีนี้จึงต้องเป็นอัยการสูงสุด ทั้งการดำเนินการและฟ้องคดีไม่กระทำในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๐ และ ๑๑ ส่วนจำเลยที่ ๖ ให้การโต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายว่า ก่อนฟ้องคดีมีการตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบโดย คตส. ขึ้น ๒ ชุดซึ่งต่างมีมติว่าข้อกล่าวหาจำเลยที่ ๖ ไม่มีมูล แต่โจทก์กลับแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไตสวนขึ้นใหม่เพื่อดำเนินการต่อจำเลยที่ ๖ โดยไม่เปิดโอกาสให้จำเลยที่ ๖ ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐานในประเด็นสาระสำคัญเพิ่มเติม รวมทั้งไม่แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอแล้วลงมติข้อมูลจำเลยที่ ๖ ไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบ นอกจากนี้คำฟ้องในส่วนของจำเลยที่ ๖ เคลือบคลุม เพราะไม่อาจเข้าใจส่วนที่โจทก์บรรยายกล่าวหาว่าจำเลยที่ ๖ กระทำความผิดด้วยการยกเลิกคำสั่งระงับการขอเปิด L/C และให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อนุมัติวงเงินเพื่อจ่ายให้แก่จำเลยที่ ๕ เป็นการกระทำในชั้นตอนใดและในวันเวลาใด ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๗ หรือวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ หรือในวันเวลาอื่น และการแก้ไขเงื่อนไขใน L/C เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันใด

จำเลยที่ ๕ ไม่มาศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรก ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเฉพาะจำเลยที่ ๕ ออกจากสารบบความ

พิเคราะห์คำฟ้อง คำให้การ รายงานการไต่สวนข้อเท็จจริง ตลอดจนพยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวนเพิ่มเติมแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้น ฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล บริหารราชการแผ่นดินและควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ราชการของกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๒ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๘ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล บริหารราชการแผ่นดินและควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ราชการของกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๓ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๘ มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาข้าราชการ และกำหนดนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกระทรวงพาณิชย์ จำเลยที่ ๔ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ เป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ประกอบประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในหน่วยงานและการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ ๕๐) ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๖ จำเลยที่ ๕ เป็นนิติบุคคลต่างประเทศ และเป็นคู่สัญญาผู้ขายรถดับเพลิง เรือดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ให้กรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๖ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๑ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล บริหารราชการกรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ และข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๓ มีฐานะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ และจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และที่ ๖ มีฐานะเป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๖ กรุงเทพมหานครได้จัดตั้งสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้น รวมทั้งสถานีดับเพลิงจำนวน ๗๘ สถานี เพื่อรองรับภารกิจการป้องกันและระงับอัคคีภัยที่จะถ่ายโอนมาจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามนโยบายรัฐบาล และต่อมาวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ สำนักงาน

ตำรวจแห่งชาติได้ออกรากิจการป้องกันและระงับอัคคีภัยให้แก่กรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๔ ซึ่งขณะนั้นรับราชการในตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจดับเพลิง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ขอโอนย้ายมายังกรุงเทพมหานครในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ต่อมาวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ โดยมีหลักการสำคัญว่า วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ยานพาหนะต่าง ๆ ให้นำเข้าเฉพาะส่วนที่จำเป็นและที่ไม่มีหรือที่ไม่สามารถผลิตได้เองในประเทศเท่านั้น และให้กระทรวงพาณิชย์รับไปดำเนินการเกี่ยวกับการทำการค้าต่างตอบแทน (Counter Trade) กับรัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรเลีย วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๑ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีทราบรายงานผลการดำเนินการตามที่กรุงเทพมหานครเสนอ โดยมีรายการสินค้าที่ต้องจัดหา ๑๕ รายการ เป็นยานพาหนะดับเพลิงจำนวน ๓๑๕ คัน เรือดับเพลิงจำนวน ๓๐ ลำ ในวงเงิน ๑๓๓,๗๔๙,๗๘๐ ยูโร คิดเป็นเงินไทยประมาณ ๖,๖๘๗,๔๘๙,๐๐๐ บาท คณะรัฐมนตรีได้รับทราบรายงานผลดำเนินการตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ หลังจากนั้นนายสมักร สุนทรเวช ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร มีจำเลยที่ ๔ เป็นประธาน ให้มีอำนาจหน้าที่บริหารโครงการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี และดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และให้มีหน้าที่เป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๘ อีกหน้าที่หนึ่ง นอกจากนี้ นายสมักร ยังมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ ยานพาหนะ และครุภัณฑ์บรรเทาสาธารณภัยที่จัดซื้อ มีผลตำรวจตรี นเรศ เทียมกริม เป็นประธาน คณะกรรมการบริหารโครงการฯ ได้พิจารณาร่าง A.O.U. ที่ได้รับจากทูตพาณิชย์สาธารณรัฐออสเตรเลียแล้ว ต่อมาวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๑ ได้ลงนามใน A.O.U. ร่วมกับเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทย ขณะเดียวกันคณะกรรมการพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะได้จัดทำเอกสารคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ จำนวน ๑๕ รายการ เสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ให้ความเห็นชอบใช้เป็นรายละเอียดในการจัดซื้อครุภัณฑ์ของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในโครงการพัฒนาระบบบริหารและ

เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนการจัดซื้อครุภัณฑ์บรรเทาสาธารณภัย ในโครงการดังกล่าว จำเลยที่ ๔ ได้ขอยกเว้นไม่ปฏิบัติตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการพัสดุ และได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ กรุงเทพมหานคร ให้ไม่ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติฯ เฉพาะในกรณีที่ต้องดำเนินการตาม A.O.U. นอกจากนี้จำเลยที่ ๔ ยังเสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ขอความเห็นชอบดำเนินการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษ ขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษ ขออนุมัติเปิด L/C และขออนุมัติยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ ๒๘/๒๕๔๓ ที่กำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีพิเศษที่วงเงินเกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ต้องรายงานเพื่อขอรับความเห็นชอบ จากคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครก่อน ปรากฏว่านายสมัครได้เห็นชอบและอนุมัติตามที่จำเลยที่ ๔ เสนอ สำหรับข้อตกลงซื้อขายที่ต้องจัดทำระหว่างกรุงเทพมหานครกับจำเลยที่ ๕ นั้น จำเลยที่ ๔ ได้ส่งร่าง ข้อตกลงดังกล่าวให้กองกฎหมายและคดี กรุงเทพมหานคร ตรวจสอบ แต่กองกฎหมายและคดี กลับเสนอปลัดกรุงเทพมหานครจัดส่งร่างข้อตกลงให้สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจสอบพิจารณาตามข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานคร เรื่องการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๘ ข้อ ๑๒๖ แทน เนื่องจากต้องจัดทำร่างข้อตกลง เป็นภาษาอังกฤษ ต่อมาวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๔ เสนอขอถอนคืนร่างข้อตกลงซื้อขาย ที่อยู่ระหว่างการตรวจสอบพิจารณาของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยขออนุมัติใช้ข้อตกลงในการจัดหาสิ่งอุปกรณ์ฯ ของสาธารณรัฐออสเตรียให้แก่กองอำนวยการกลาง (กรป.กลาง) เป็นแบบสัญญาแทน และนายสมัคร ได้อนุมัติตามที่จำเลยที่ ๔ เสนอ ดังนั้น หลังจากที่จำเลยที่ ๔ ในฐานะประธานกรรมการจัดซื้อโดยวิธี พิเศษได้ต่อรองราคากับจำเลยที่ ๕ แต่จำเลยที่ ๕ แจ้งยืนยันราคาเดิม แต่เสนอเงื่อนไขเพิ่มเติม ในรูปอุปกรณ์อะไหล่ และอุปกรณ์เครื่องมือมูลค่า ๓๐๐,๐๐๐ ยูโร กับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ รวมทั้ง การรับรองคณะผู้ตรวจรับรถดับเพลิงแล้ว จำเลยที่ ๔ ได้รายงานขออนุมัติให้ทำข้อตกลงซื้อขาย กับจำเลยที่ ๕ และแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ จึงมีการจัดทำ ข้อตกลงซื้อขายขึ้น ระหว่างกรุงเทพมหานคร โดยนายสมัคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กับผู้แทน ของจำเลยที่ ๕ ส่วนการทำการค้าต่างตอบแทนนั้น จำเลยที่ ๕ ได้จ้างบริษัท CPM ให้เป็นผู้ดำเนินการ ตามข้อตกลงการค้าต่างตอบแทนกับกรมการค้าต่างประเทศแทน และกรมการค้าต่างประเทศ ได้ดำเนินการเจรจาร่วมกับบริษัท CPM พิจารณารายการสินค้าและประเทศต้องห้าม ตามที่คณะรัฐมนตรี มีมติให้กระทรวงพาณิชย์เร่งรัดดำเนินการเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทน โดยให้เน้นไปต้มสุกเป็นสินค้า

ที่จะดำเนินการเป็นลำดับแรก จนวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๕ จึงได้ลงนามในสัญญา การซื้อตอบแทนกับกรมการค้าต่างประเทศ ส่วนการเปิด L/C ตามข้อตกลงซื้อขายนั้น เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๗ กรุงเทพมหานครโดยนายสมัครมีหนังสือถึงธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) มอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ เป็นผู้ไปเปิด L/C และลงนามในหนังสือแทนกรุงเทพมหานคร ซึ่งขณะนั้น ในวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๗ มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแทนนายสมัครที่ได้ครบวาระลง จำเลยที่ ๖ ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และนายสมัครได้ส่งมอบงาน ในหน้าที่แก่จำเลยที่ ๖ ในวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ต่อมาวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๗ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) มีหนังสือแจ้งจำเลยที่ ๖ ว่าธนาคารอนุมัติวงเงิน L/C (เฉพาะคราว) จำนวน ๑๓๓,๔๗๙,๗๘๐ ยูโร ให้แล้ว ให้กรุงเทพมหานครยื่นยันการจ่ายดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย ที่ธนาคารจ่ายไปก่อน จำเลยที่ ๖ จึงสั่งการให้ปลัดกรุงเทพมหานครแจ้งจำเลยที่ ๔ ขอยายการเปิด L/C ต่อธนาคารออกไปอีก ๑ เดือน เพื่อรอรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบงานของสำนักป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยได้พิจารณาก่อน แต่จำเลยที่ ๔ มีหนังสือแจ้งว่าไม่อาจปฏิบัติตามคำสั่งได้ เนื่องจากจะขัดข้อตกลงซื้อขายที่กรุงเทพมหานครทำกับจำเลยที่ ๕ ที่ต้องเปิด L/C ให้ภายใน ๓๐ วัน ซึ่งจะครบกำหนดภายในวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๗ พร้อมกันนั้นจำเลยที่ ๔ มีหนังสือด่วนที่สุด ถึงธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ให้เร่งดำเนินการเปิด L/C ตามสัญญาซื้อขายโดยด่วน แต่จำเลยที่ ๖ ได้ประสานงานเป็นการภายในไปยังธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ให้ระงับการเปิด L/C ไว้ ในวันเดียวกันนั้น แล้วมีหนังสือแจ้งธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ให้ระงับการเปิด L/C (ระงับ ครั้งที่ ๑) กบยกเลิกการมอบอำนาจของนายสมัครแก่จำเลยที่ ๔ ด้วย ต่อมาวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๖ มีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ขอให้พิจารณาทบทวนการจัดซื้อรถดับเพลิง โดยเหตุผลว่าการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทนยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ และตามข้อกำหนดของ A.O.U. ไม่เปิดช่องให้กรุงเทพมหานครสามารถทบทวนเปรียบเทียบในเรื่องของราคาของสินค้าตามสัญญาจัดซื้อ ที่ลงนามแล้วกับราคาสินค้าประเภทเดียวกันจากแหล่งผลิตอื่น ๆ ได้ นายสมศักดิ์ คุณเงิน ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แจ้งจำเลยที่ ๖ ว่า จำเลยที่ ๒ ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าโครงการดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีมาเป็นลำดับ และมีการลงนามใน A.O.U. และข้อตกลงซื้อขายแล้ว รวมทั้งจำเลยที่ ๕ ได้ลงนามในสัญญาซื้อต่างตอบแทน

กับกรรมการค้าต่างประเทศแล้ว จึงให้เร่งรัดการเปิด L/C เพื่อให้เป็นไปตาม A.O.U. และข้อตกลงซื้อขาย เมื่อได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วจำเลยที่ ๖ จึงมีหนังสือถึงธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๗ ขอเปิดวงเงิน L/C เฉพาะคราว และมอบอำนาจให้นายนิยม กรรณสูต ผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปดำเนินการ ต่อมาวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๖ มีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ขอให้ทบทวนความถูกต้องในการจัดซื้ออีก เนื่องจากสัญญาซื้อตอบแทนจัดทำขึ้นหลังข้อตกลงซื้อขาย ไม่เป็นไปตามขั้นตอนและประกาศกระทรวงพาณิชย์ ประกอบกับมีผู้ยื่นเรื่องราวต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยให้มีการทบทวนเปรียบเทียบราคาตามสัญญากับสินค้า ในประเภทเดียวกันจากแหล่งผลิตอื่นอีกครั้ง กับมีหนังสือถึงธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ขอให้ระงับการพิจารณาอนุมัติวงเงิน L/C เฉพาะคราวไปพลางก่อน (ระงับครั้งที่ ๒) ด้วย แต่ในวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ เมื่อจำเลยที่ ๑ มีหนังสือตอบกรุงเทพมหานคร ว่าการจัดซื้อดังกล่าว เป็นการดำเนินการระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล เพื่อไม่ให้กระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ควรดำเนินการเปิด L/C ตามเงื่อนไขใน A.O.U. ต่อไป ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๖ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณารายละเอียดการจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ โดยมีนายสามารถ ราชพลสิทธิ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธาน พิจารณาตรวจสอบรายละเอียดในการจัดซื้อและเจรจาต่อรองกับผู้ขาย จนกระทั่งวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๘ นายสามารถรายงานจำเลยที่ ๖ ถึงผลการเจรจาต่อรอง สรุปผลสุดท้ายได้ข้อยุติเป็นประโยชน์เพิ่มเติมแก่กรุงเทพมหานครแล้ว ในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ จำเลยที่ ๖ จึงมีหนังสือแจ้งธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เปิด L/C แก่จำเลยที่ ๕ และมอบอำนาจให้นายนิยมเป็นผู้ไปดำเนินการ ต่อมาจำเลยที่ ๕ ทักท้วงความถูกต้องของ L/C ที่เปิดไปยังธนาคาร กรุงเทพมหานครจึงทำคำขอแก้ไข L/C กับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และมีการแก้ไข L/C อีกครั้ง ในวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๘

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกตามที่จำเลยที่ ๑ ให้การโต้แย้งว่า โจทก์ไม่ได้รับการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ การแต่งตั้งจึงไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ เห็นว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งอยู่นี้เป็นคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๙ ซึ่งตามประกาศดังกล่าวในข้อ ๑ กำหนดให้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มีผลใช้บังคับต่อไป โดยให้คงการบังคับใช้บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสรรหา ดังนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งมีได้มาจากการสรรหาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗ จึงไม่จำเป็นต้องดำเนินการให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ แต่ประการใด และถือว่าเป็นคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปตามข้อโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ ว่า จำเลยที่ ๑ ไม่ได้เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งโดยประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร ก็ไม่ใช่โครงการที่ได้รับอนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีชุดที่พ้นจากตำแหน่งเพราะการปฏิรูปการปกครองเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) จึงไม่มีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำในโครงการดังกล่าว โจทก์จึงไม่มีอำนาจกล่าวหา ใต้สวนและพิจารณาชี้มูลความผิดต่อจำเลยที่ ๑ ต่อมาด้วย เห็นว่า ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ ข้อ ๕ (๒) ถึง (๔) กำหนดให้ คตส. มีอำนาจตรวจสอบสัญญา สัญญาสัมปทาน หรือการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และตรวจสอบการปฏิบัติราชการใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ ที่มีเหตุสงสัยว่าจะมีการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ รวมทั้งตรวจสอบการกระทำของบุคคลใด ๆ ที่เห็นว่าเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือหลีกเลี่ยงกฎหมายว่าด้วยภาษีอากร อันเป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐด้วย ซึ่งเป็นการให้อำนาจ คตส. ตรวจสอบการกระทำทั้งหลายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ โดยมีได้มุ่งหมายเฉพาะคณะรัฐมนตรีคณะใดคณะหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่ให้อำนาจ คตส. ตรวจสอบคณะรัฐมนตรีได้ทุกคณะ เจ้าหน้าที่ทุกคนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ซึ่งรวมถึงเอกชนและบุคคลภายนอกด้วย โครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร เป็นโครงการจัดซื้อของหน่วยงานราชการที่มีการร้องเรียนและมีเหตุสงสัยว่าจะมีการกระทำอันเป็นการเอื้อประโยชน์

แก่เอกชนโดยมิชอบ และมีการดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือมีพฤติการณ์ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ แม้จำเลยที่ ๑ ไม่ได้เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งโดยคณะปฏิรูปการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และโครงการที่ถูกตรวจสอบนี้ไม่ใช่โครงการ ที่ได้รับอนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีชุดที่พ้นจากตำแหน่งเพราะการปฏิรูปการปกครองเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ก็ตาม คตส. ก็มีอำนาจเข้าตรวจสอบโครงการจัดซื้อและการดำเนินการโครงการในคดีนี้ได้ ดังนั้น โจทก์จึงมีอำนาจต่อมาในการกล่าวหา ใต้สวนและพิจารณาข้อมูลความผิดต่อจำเลยที่ ๑ ได้

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า โจทก์ฟ้องคดีโดยชอบหรือไม่ จำเลยที่ ๑ ให้การโต้แย้งว่า โจทก์ฟ้องคดีโดยไม่ชอบเพราะมีการตั้งคณะทำงานขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง จนมีข้อยุติ โดยการรวบรวมพยานหลักฐานครบทุกประเด็นต่าง ๆ ตามที่อัยการสูงสุดแจ้งเป็นข้อไม่สมบูรณ์แล้ว ผู้ฟ้องคดีนี้จึงต้องเป็นอัยการสูงสุด ทั้งการดำเนินการและฟ้องคดีไม่ได้ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนด ตามมาตรา ๑๐ และ ๑๑ นั้น เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๒๓ บัญญัติว่า “ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ได้แก่

(๑) อัยการสูงสุด

(๒) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการปฏิบัติตามมาตรา ๑๑”

มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่ากรณีมีมูลที่จะดำเนินคดี ตามมาตรา ๙ (๑) (๒) หรือ (๔) ให้ประธาน ป.ป.ช. ส่งรายงาน เอกสาร และพยานหลักฐาน พร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุดภายในสิบสี่วัน เพื่อให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องคดีต่อศาล

ให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องคดีภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับเรื่องตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ ภายในระยะเวลาดังกล่าวอัยการสูงสุดมีความเห็นว่าเรื่องที่ส่งมานั้นยังมีข้อไม่สมบูรณ์ และได้แจ้ง ข้อไม่สมบูรณ์นั้นไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช.”

มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า “ภายในสิบสี่วันนับแต่วันได้รับแจ้งข้อไม่สมบูรณ์ตามมาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนของแต่ละฝ่าย

จำนวนฝ่ายละเท่ากันเป็นคณะกรรมการ ให้สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำหน้าที่เป็น ฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์ และรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อไป

ในกรณีที่คณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้ภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันตั้งคณะทำงาน ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจยื่นฟ้องคดีเองหรือแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนได้ แต่ต้องฟ้องภายในสิบสี่วันนับแต่วันครบกำหนด” และ

มาตรา ๑๒ บัญญัติว่า “การยื่นฟ้องเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ย่อมกระทำได้ ถ้าได้ฟ้องภายในอายุความ”

คดีนี้โจทก์ได้ส่งรายงานการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดี แต่อัยการสูงสุด มีหนังสือแจ้งข้อไม่สมบูรณ์ไปยังโจทก์เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๑ เพื่อทราบ และมีการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย คณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุด จำนวน ๘ คน และคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ จำนวน ๘ คน เพื่อพิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์ และรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ เพื่อส่งให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อไป คณะทำงานร่วมได้เริ่มพิจารณาและร่วมกันสอบปากคำพยานบุคคล และรวบรวมพยานหลักฐานตามที่อัยการสูงสุดได้แจ้งข้อไม่สมบูรณ์นั้น ในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๒ เป็นต้นมาจนเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งจากรายงานการประชุมคณะทำงาน ครั้งที่ ๒/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๓ ตามเอกสารหมายเลข ล. ๒๖๐ คณะทำงานร่วมฝ่ายอัยการสูงสุดได้เสนอรายละเอียดความเห็นของคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุด สรุปได้ว่าพยานหลักฐานแห่งคดีสมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาได้เพียง ๔ คน ประกอบด้วย จำเลยที่ ๒ ที่ ๔ ที่ ๕ และนายสมір สุนทรเวช และเห็นว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะดำเนินคดีแก่จำเลยที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๖ แต่คณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ก็ยังยืนยันความเห็นที่ว่า มีพยานหลักฐานสมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีแก่ผู้ถูกกล่าวหาทุกคนได้ตามมติของโจทก์ ซึ่งได้ชี้มูลความผิดแล้ว เมื่อคณะทำงานทั้งสองฝ่ายยังคงมีความเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับการฟ้องคดีในส่วนของจำเลยที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๖ และอัยการสูงสุดได้ส่งสำนวนรายงานการไต่สวนและเอกสารที่เกี่ยวข้องคืนแก่โจทก์เพื่อให้ฟ้องคดีเอง ดังนี้ย่อมถือได้ว่าคณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีดังกล่าวแล้ว อันเป็นเหตุตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง ให้โจทก์มีอำนาจยื่นฟ้องจำเลยทั้งหมดได้เองทั้งคดีโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาแยกฟ้องแต่เฉพาะจำเลยคนใดที่อัยการสูงสุด

มีความเห็นต่างจนไม่อาจหาข้อยุติได้ โดยเฉพาะการกระทำตามคำฟ้องเป็นคดีที่กล่าวหาจำเลยทั้งหมดว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายอันเป็นข้อเท็จจริงเดียวกัน โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องคดีได้ตามมาตรา ๒๓ (๒) ส่วนระยะเวลาต่าง ๆ ที่มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ กำหนดไว้ นั้น ไม่ว่าจะเป็ระยะเวลาที่เป็นกำหนดเวลาให้มีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือกำหนดเวลาในการยื่นฟ้องนั้น มิใช่ระยะเวลาที่เป็นเงื่อนไขหรือกำหนดเวลาให้อำนาจในการฟ้องคดี แต่เป็นเพียงกรอบเวลาในการทำงานของผู้เกี่ยวข้องเพื่อเร่งรัดให้ฟ้องคดีโดยรวดเร็ว มิให้บุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพิกเฉยหรือหน่วงเหนี่ยวให้ล่าช้าจนคดีขาดอายุความ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่คดี ทั้งลักษณะคดีเป็นการดำเนินคดีอาญาซึ่งอยู่ภายใต้บังคับการฟ้องคดีในอายุความ และตามมาตรา ๑๒ ยังแสดงชัดเจนว่าการยื่นฟ้องคดีเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ สามารถกระทำได้ ถ้าได้ฟ้องภายในอายุความ แตกต่างจากกรณีการดำเนินคดีตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่จำเลยที่ ๑ อ้าง ซึ่งมีหลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อโจทก์ฟ้องคดีภายในอายุความ แม้ล่วงพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๑๐ และ ๑๑ จึงเป็นการฟ้องคดีโดยชอบแล้ว

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปตามที่จำเลยที่ ๖ ให้การโต้แย้งว่า ก่อนฟ้องคดีมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบโดย คตส. ชั้น ๒ ชุด ซึ่งต่างมีมติว่าข้อกล่าวหาจำเลยที่ ๖ ไม่มีมูล แต่โจทก์กลับแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนขึ้นใหม่เพื่อดำเนินการต่อจำเลยที่ ๖ โดยไม่เปิดโอกาสให้จำเลยที่ ๖ ได้ชี้แจงข้อเท็จจริง ตอบข้อซักถามและแสดงพยานหลักฐานในประเด็นสาระสำคัญเพิ่มเติม รวมทั้งไม่แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอแล้วลงมติชี้มูลจำเลยที่ ๖ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบนั้น เห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่องการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๙ ข้อ ๕ และข้อ ๑๐ บัญญัติไว้ดังนี้

ข้อ ๕ บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการตรวจสอบมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

... (๓) ตรวจสอบการปฏิบัติราชการใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือมีการกระทำที่ทุจริตหรือประพฤติมิชอบ ...”
และ

ข้อ ๑๐ บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามประกาศนี้ ให้คณะกรรมการตรวจสอบ มีอำนาจตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการตามที่มอบหมายได้”

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่องการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในวรรคสอง ของข้อ ๑๑ ของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“เมื่อครบกำหนดเวลาตามวรรคสอง แต่การตรวจสอบเรื่องการสอบสวนเรื่องใดที่ดำเนินการอยู่ ยังไม่แล้วเสร็จ ให้คณะกรรมการตรวจสอบดำเนินการต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ แต่ต้องไม่ช้ากว่าวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑”

และมาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของข้อ ๑๑ ของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ ว่า

“ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบดำเนินการเรื่องใดตามวรรคสองไม่แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้คณะกรรมการตรวจสอบส่งมอบสำนวนเรื่องที่ยังค้างอยู่นั้นให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน หรือหน่วยงานอื่นดังกล่าว เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนแล้วแต่กรณี และถือว่าการดำเนินการสำนวนการตรวจสอบและผลการตรวจสอบที่คณะกรรมการตรวจสอบได้ดำเนินการแล้วเป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมายของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน หรือหน่วยงานอื่นดังกล่าวแล้วแต่กรณี”

ข้อเท็จจริงจากรายงานการไต่สวนของโจทก์ ปรากฏว่า คตส. ได้ตรวจสอบการดำเนินการโครงการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงในคดีนี้กรณีกล่าวหาว่ามีการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำการโดยทุจริต โดยแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานชั้น ๒ ชุด ตามเอกสารหมาย จ. ๓๘๗ ซึ่งชุดแรกตามคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบที่ คตส. ๐๐๗/๒๕๕๐ มีนายประเสริฐ บุญศรี เป็นประธานอนุกรรมการ แต่ต่อมา มีการลาออกทั้งคณะ จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวน (ชุดที่สอง) ตามคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบ ที่ คตส. ๐๓๔/๒๕๕๐ มีนายณาม ยิ้มยิ้ม เป็นประธานอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการไต่สวนทั้งสองชุดรวบรวมพยานหลักฐานทั้งพยานเอกสารและพยานบุคคลมาเป็นลำดับจนกระทั่ง คตส. หมทวาระการดำรงตำแหน่งลงในวันที่

๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ คตส. จึงได้โอนสำนวนคดีการไต่สวนในโครงการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงคดีนี้ไปยังโจทก์เพื่อดำเนินการต่อโดยแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนเพื่อทำการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ ๒๒๖/๒๕๕๑ ซึ่งมีนายวิชา มหาคุณ กรรมการ ป.ป.ช. เป็นประธานอนุกรรมการ และคณะกรรมการไต่สวนได้รวบรวมพยานเอกสารและสอบพยานบุคคลเพิ่มเติมพร้อมสรุปสำนวนเสนอโจทก์มีมติชี้มูล เห็นได้ว่าการดำเนินการต่อจำเลยที่ ๖ เริ่มจากกระบวนการตรวจสอบโดย คตส. คณะอนุกรรมการไต่สวนได้แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยที่ ๖ ตามบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาฉบับลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๑ โดยมีพฤติการณ์การกระทำผิดครอบคลุมความผิดตามฟ้อง และจำเลยที่ ๖ ได้ยื่นหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้วถึง ๒ ครั้ง ในวันที่ ๒๑ และ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๑ การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการไต่สวนของ คตส. ได้ดำเนินการจนกระทั่ง คตส. หมทวาระลง คณะอนุกรรมการไต่สวนที่มีนายวิชา มหาคุณ กรรมการ ป.ป.ช. เป็นประธานอนุกรรมการ ที่โจทก์ตั้งขึ้นได้ไต่สวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่อ อันเป็นการดำเนินการในสำนวนที่รับโอนมาต่อเนื่องจากคณะกรรมการไต่สวนของ คตส. จนเสร็จสิ้น และสรุปสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงเสนอโจทก์เพื่อมีมติชี้มูลตามเอกสารหมาย จ. ๑๒๑ โดยไม่ได้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน ไต่สวนข้อเท็จจริงอื่นนอกเหนือไปจากพฤติการณ์การกระทำผิดหรือข้อกล่าวหาที่คณะกรรมการไต่สวนชุดก่อนเคยแจ้งแก่จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๖ ได้มีโอกาสชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาขึ้นมาเพียงพอแล้ว การตั้งประเด็นเพื่อวินิจฉัยการกระทำของจำเลยที่ ๖ นั้น มิใช่ข้อเท็จจริงใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้น แต่อยู่ภายในกรอบแห่งข้อกล่าวหาและพฤติการณ์การกระทำผิดตามบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาที่จำเลยที่ ๖ รับทราบแล้ว แม้จะปรากฏจากสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงว่า คณะอนุกรรมการไต่สวนของ คตส. เคยมีความเห็นว่าข้อกล่าวหาในส่วนของจำเลยที่ ๖ ไม่มีมูล แต่ก็เพียงความเห็นของคณะกรรมการในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริง ไม่ใช่มติของ คตส. และไม่ผูกพันโจทก์ในการพิจารณาพยานหลักฐานในการไต่สวนและมีมติแต่อย่างใด การดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานและสรุปสำนวนของคณะกรรมการไต่สวนของโจทก์ก็ไม่ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๔๗ การพิจารณาสำนวนและมีมติชี้มูลของโจทก์จึงชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแล้ว

กล่าวโดยสรุปแล้ว องค์กรของผู้พิพากษามีมติเป็นเอกฉันท์ว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องคดีนี้

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า คำฟ้องในส่วนของจำเลยที่ ๖ เคลือบคลุมหรือไม่ จำเลยที่ ๖ ให้การต่อสู้ในข้อนี้ว่า ไม่อาจเข้าใจข้ออ้างของโจทก์ที่บรรยายกล่าวหาตามคำฟ้องว่าจำเลยที่ ๖ กระทำความผิดด้วยการยกเลิกคำสั่งระงับการขอเปิด L/C และให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อนุมัติวงเงินเพื่อจ่ายให้แก่จำเลยที่ ๕ เป็นการกระทำในชั้นตอนใดและในวันเวลาใด ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๗ หรือวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ หรือในวันเวลาอื่น และในส่วนการแก้ไขเงื่อนไขใน L/C ของจำเลยที่ ๖ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายใด อันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและโดยทุจริต เห็นว่า ในการฟ้องคดี ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๘ บัญญัติว่า “ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๘ และต้องมีข้อความเป็นการกล่าวหาเกี่ยวกับเรื่องการร้ายผิดปกติ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดพร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้...”

โจทก์บรรยายฟ้องโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีหนังสือขอเปิด L/C ไปยังธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ของนายสมัคร รวมทั้งการมอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ เป็นผู้ไปดำเนินการในครั้งแรก เมื่อจำเลยที่ ๖ เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแล้ว ได้มีหนังสือแจ้งระงับการขอเปิด L/C และยกเลิกการมอบอำนาจ ต่อมากลับมีหนังสือถึงธนาคารขอเปิดวงเงิน L/C อีก แต่เมื่อเกิดกรณีนายยุทธพงศ์ จรัสเสถียร มีหนังสือถึงจำเลยที่ ๖ ขอให้ระงับการเปิด L/C เพื่อให้มีการเปรียบเทียบราคาสินค้าจากราชอาณาจักรสเปน และยื่นเรื่องร้องเรียนต่อโจทก์ จำเลยที่ ๖ ก็ได้มีหนังสือถึงธนาคารให้ระงับการอนุมัติวงเงิน L/C อีก พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณารายละเอียดการจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ ซึ่งต่อมาเมื่อรับรายงานการต่อรองสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมกับจำเลยที่ ๕ แล้ว ในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ จำเลยที่ ๖ จึงได้มีหนังสือถึงธนาคารให้เปิด L/C ตามสัญญาแก่จำเลยที่ ๕ และหลังจากนั้นจำเลยที่ ๖ ยังได้แก้ไขคำขอเปิด L/C ไปยังธนาคาร จากเดิมที่ไม่ระบุจุดนำส่งสินค้าเข้าในประเทศไทย เป็นให้มีจุดนำส่งสินค้าในประเทศไทยได้ และแก้ไขจำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวด จากเดิมกำหนดเป็นอัตรา

ร้อยละของสินค้าที่ส่งมอบเป็นการระบุจำนวนเงินที่ชัดเจน ซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่กล่าวหาจำเลยที่ ๖ ว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการโดยมิชอบและโดยทุจริต มีข้อเท็จจริงและรายละเอียดการกระทำผิดของจำเลยที่ ๖ ชัดเจนครบถ้วนสามารถเข้าใจได้ องค์กรคณะผู้พิพากษามีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ฟ้องโจทก์ในส่วนของจำเลยที่ ๖ ไม่เคลือบคลุม ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๘ ประกอบข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๘ แล้ว

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบจากโครงการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงในคดีนี้หรือไม่ ในการวินิจฉัยปัญหาข้อนี้เห็นสมควรวินิจฉัยก่อนว่า การดำเนินโครงการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงรวมทั้งอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยไม่มีความสมเหตุสมผลขัดต่อมติของคณะรัฐมนตรีและระเบียบว่าด้วยการพัสดุ ทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือไม่ ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนได้ความว่า ที่มาของโครงการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงรวมทั้งอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานครในคดีนี้เริ่มจากข้อเสนอของ ดร.เฮอเบิร์ต ทรักเซล (Dr. Herbert Traxl) เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรียประจำประเทศไทย ฉบับลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๔๖ ที่มีถึง นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เสนอโครงการขายรถดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย โดยให้ดำเนินการในลักษณะรัฐต่อรัฐระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐออสเตรีย กับข้อเสนอให้ความช่วยเหลือจัดหาแหล่งเงินทุนให้ โดยยอมรับพันธะการค้ำต่างตอบแทนในสัดส่วนร้อยละ ๑๐๐ พร้อมใบเสนอราคา (OFFER NO. ๘๓๐/๐๔/๐๓/๕๘) ของจำเลยที่ ๕ สำหรับสินค้ารถและเรือดับเพลิงจำนวน ๑๘ รายการ เป็นเงินทั้งสิ้น ๑๕๖,๙๕๓,๒๐๓ ยูโร ตามเอกสารหมาย จ. ๕ และมีการดำเนินการต่อมาจนคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโดยมีการจัดทำ A.O.U. (Agreement of Understanding - A.O.U.) และข้อตกลงซื้อขาย (Purchase/Sale Agreement) ขึ้นตามเอกสารหมาย จ. ๓๖ และ จ. ๖๓ ซึ่งโดยปกติ A.O.U. น่าจะเป็นเพียงกรอบของความตกลงเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณา A.O.U. เอกสารหมาย จ. ๓๖ แล้ว ปรากฏว่าได้กำหนดพันธกรณีที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ที่ต้องผูกพันในการทำการซื้อขายต่อกัน โดย A.O.U. ได้มีการระบุตัวคู่สัญญาที่จะทำข้อตกลงซื้อขายกันไว้เป็นการล่วงหน้าแล้ว คือรัฐบาลไทยโดยกรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย ต้องซื้อสินค้าจากจำเลยที่ ๕ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนต่างประเทศที่รัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรีย

กำหนด รวมถึงการกำหนดจำนวนเงินที่ต้องชำระในการซื้อขายตามข้อตกลงนั้น ซึ่งความข้อนี้นางสาวสุทิพย์ ทรัพย์สุวรรณ และนางพัฒนพร หรือธนันณ์ภักดิ์ วินิจฉัยกุล กรรมการว่าด้วยการพัสดุกองเทพมหานคร ให้การในชั้นตรวจสอบโต้สวนว่า การซื้อขายตาม A.O.U. และข้อตกลงซื้อขายเป็นเพียงการซื้อขาย ที่กรุงเทพมหานครจัดซื้อสินค้าจากจำเลยที่ ๕ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนเท่านั้น และตามรายงานของ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง กระทรวงมหาดไทย เอกสารหมายเลข จ. ๙๗ ที่มีนายวันชัย รุจนวงศ์ เป็นประธาน ก็ได้ความว่าการซื้อขายตามข้อตกลงทั้งสองฉบับนั้น ฝ่ายสาธารณรัฐออสเตรียมีการคิดดอกเบี้ย จากคู่สัญญาฝ่ายไทยไว้แล้วล่วงหน้าในอัตราร้อยละ ๓.๕ ต่อปี สำหรับการผ่อนชำระรวม ๙ งวด เป็นเงิน ๑๐,๔๗๒,๐๐๔.๒๐ ยูโร คิดเป็นเงินไทย ๕๒๓,๖๕๐,๒๑๐ บาท โดยกรุงเทพมหานครมีภาระ ต้องชำระค่าสินค้าตามข้อตกลงแก่จำเลยที่ ๕ จำนวน ๑๓๓,๗๔๙,๗๘๐ ยูโร คิดเป็นเงินไทย ๖,๖๘๗,๔๘๙,๐๐๐ บาท ในสัดส่วนที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลร้อยละ ๖๐ และในส่วนเงินงบประมาณ ของกรุงเทพมหานครร้อยละ ๔๐ ซึ่งเป็นการซื้อขายกันตามปกติเท่านั้น ดังนั้น การซื้อรถและเรือดับเพลิง ตาม A.O.U. และข้อตกลงซื้อขายดังกล่าว จึงถือไม่ได้ว่ารัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรียได้ให้ความช่วยเหลือ รัฐบาลไทยในส่วนของเงินทุนตามที่กล่าวอ้าง และเมื่อพิจารณาสัญญาซื้อตอบแทนตามเอกสารหมายเลข จ. ๗๔ ที่ทำขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ แล้ว การซื้อตอบแทนเป็นเงื่อนไขที่กรุงเทพมหานคร ส่วนราชการ เจ้าของโครงการมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ อยู่แล้ว เพราะตาม A.O.U. และข้อตกลงซื้อขาย มีสินค้าที่จะต้องนำเข้าจากต่างประเทศมีมูลค่าตั้งแต่สามร้อยล้านบาทขึ้นไปตามที่กำหนดในประกาศ กระทรวงพาณิชย์ฯ ดังกล่าวด้วย สำหรับสัญญาซื้อตอบแทนที่ทำขึ้นระหว่างกรมการค้าต่างประเทศ กับจำเลยที่ ๕ นั้น ได้ความว่าจำเลยที่ ๕ มอบหมายให้บริษัท CPM ซึ่งเป็นบริษัทผู้ส่งออกไทย ที่ส่งออกสินค้าเป็นธุรกิจปกติอยู่แล้วให้ดำเนินการแทน โดยบริษัท CPM เพียงแต่ใช้มูลค่าสินค้าส่งออก ตามปกติของตนมาตัดยอดตามสัญญาการค้าต่างตอบแทน แม้ได้ความจากนายพรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล รองกรรมการผู้จัดการบริษัท CPM ว่าการรับดำเนินการการค้าต่างตอบแทนมีผลทำให้บริษัท CPM มีความผูกพันให้ต้องผลักดันเพิ่มยอดการส่งออกก็ตาม แต่ก็ยอมรับว่ายอดการส่งออกที่นำมาตัดยอดบัญชี ตามข้อตกลงต่างตอบแทนนั้น ไม่อาจชี้ชัดหรือแยกได้ว่าส่วนใดเป็นการส่งออกตามปกติและส่วนใด เป็นผลที่เกิดจากการทำการการค้าต่างตอบแทนตามสัญญา เมื่อจำเลยที่ ๕ มอบหมายให้บริษัท CPM

ดำเนินการเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทนแล้ว ภาระการดำเนินการก็ตกแก่บริษัท CPM ซึ่งเท่ากับว่า รัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรียหรือจำเลยที่ ๕ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่รัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรียมอบหมาย ไม่ได้เข้ามามีส่วนในการดำเนินการซื้อสินค้าไทยโดยตรงจากบริษัทที่ดำเนินธุรกิจของไทยให้เป็นไปตาม ข้อตกลงการค้าต่างตอบแทนอย่างแท้จริง เป็นแต่เพียงว่าจ้างบริษัทผู้ส่งออกของไทยเข้าบริหารจัดการแทน เท่านั้น โดยไม่สามารถระบุได้ว่ามีมูลค่าสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นจากกรณีดังกล่าวมาน้อยเพียงใด ค่าจ้างตอบแทน ที่จำเลยที่ ๕ จ่ายให้แก่บริษัท CPM นั้น นายพรศิลป์ปรับว่าคิดอัตราร้อยละ ๒.๒ ของมูลค่าสินค้าตามสัญญา และตกเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่รวมเป็นส่วนหนึ่งของราคาสินค้าในการจัดซื้อในครั้งนี้ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ได้ความจากพันตำรวจโท มนตรี บุญยโยธิน ว่า จำเลยที่ ๕ ทราบเงื่อนไขการดำเนินการเป็นอย่างดี เพราะเคยติดต่อจะให้บริษัท CPM ดำเนินการในโครงการอื่นมาก่อน การซื้อตอบแทนตามข้อตกลง การค้าต่างตอบแทนที่จำเลยที่ ๕ ทำกับกรมการค้าต่างประเทศจึงมีลักษณะเป็นเพียงการซื้อบิล (ใบกำกับสินค้า) ที่บริษัท CPM ส่งออกตามปกติอยู่แล้วมาตัดยอดตามสัญญาเท่านั้น หาได้มีการเพิ่มยอดการส่งออก หรือหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าที่ต้องการส่งเสริมผลักดันให้มีการส่งออกกระบายไปยังต่างประเทศแต่ประการใด แม้ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๗ จะเปิดช่องให้จำเลยที่ ๕ สามารถมอบหมายบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือหรือ บริษัทการค้าระหว่างประเทศดำเนินการแทนเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทนทั้งหมดหรือบางส่วนได้ก็ตาม แต่ก็ต้องดำเนินการภายใต้หลักการของการทำการค้าต่างตอบแทนอย่างแท้จริง ซึ่งกรณีการซื้อตอบแทนนี้ ก็เพื่อช่วยลดภาระการขาดดุลการส่งออกสินค้าและการชำระเงินของประเทศ ไม่ใช่เพียงจ่ายค่าตอบแทน แก่บริษัท CPM โดยไม่คำนึงว่าจะได้ดำเนินการไปตามหลักการสำคัญของเรื่องนี้หรือไม่ จึงถือไม่ได้ว่า รัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรียเข้ามารับพันธะการค้าต่างตอบแทนตามข้อเสนอที่มีมาแต่แรก การดำเนินการ ในลักษณะรัฐต่อรัฐที่ทำอยู่ในคดีนี้อย่างน้อยที่สุดต้องมีลักษณะการดำเนินการที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ ที่ชัดเจนอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งอาจเป็นความร่วมมือหรือความช่วยเหลือในด้านใดด้านหนึ่งที่ให้แก่กัน อันเป็นประโยชน์ที่จะได้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งความข้อนี้ได้รับความจากคำเบิกความของรองศาสตราจารย์อัฉราพรรณ จรัสวัฒน์ ที่ปรึกษาด้านวิชาการของจำเลยที่ ๒ ว่า พยานเสนอให้ดำเนินการแบบรัฐต่อรัฐและกำหนด การค้าต่างตอบแทนเป็นเงื่อนไขในการเจรจานั้น เพราะเห็นว่าจะได้มีความโปร่งใสในการดำเนินการ และเมื่อประเทศไทยซื้อสินค้าจากสาธารณรัฐออสเตรียแล้ว สาธารณรัฐออสเตรียก็จะซื้อสินค้าไทยตอบแทน

ในมูลค่าของสินค้าที่เท่ากันด้วย แต่ท้ายที่สุดกลับไม่เป็นไปตามหลักการดังกล่าว และความข้อนี้ ศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม วิสกุล ก็เบิกความต่อศาล ตอบทนายโจทก์ซักถามในประเด็นที่พยานเคยให้การต่อศาล. ว่าข้อตกลงต่างตอบแทนเป็นนิติกรรมอำพรางนั้น พยานเบิกความอธิบายว่า โครงการที่มีการค้าต่างตอบแทน ต้องมีการเจรจา มีการแลกเปลี่ยนการค้าต่างตอบแทนระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล เมื่อทางฝ่ายจำเลยที่ ๕ กำหนดให้กรุงเทพมหานครต้องซื้อสินค้ารถและเรือพร้อมอุปกรณ์ดับเพลิงตามสเปคและราคาก็มีกำหนดเวลาชำระสินค้าอย่างชัดเจน ถ้าพยานเป็นผู้เจรจาตกลงทำการค้าต่างตอบแทนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ พยานก็ควรจะมีสิทธิเจรจาแบบเดียวกันให้รัฐบาลของสาธารณรัฐออสเตรียซื้อสินค้าเกษตรจากไทยเป็นการตอบแทน แต่กระทรวงพาณิชย์กลับยอมให้จำเลยที่ ๕ ซื้อสินค้าอะไรก็ได้ ใครซื้อก็ได้ และใครส่งออกแทนก็ได้ เป็นการตีเช็คเปล่าให้แก่จำเลยที่ ๕ หรือเท่ากับเปิด blank cheque ให้ไปเลย กล่าวคือ ไม่ใช่รัฐบาลกับรัฐบาลซื้อ จะให้บริษัทใดส่งออกสินค้าไทยแทนก็ได้ และตามข้อเท็จจริงจำเลยที่ ๕ ก็ไม่ได้ให้ใครส่งสินค้าออกแทน กลับไปเอาโควตาที่เคยส่งสินค้าออกแล้วประมาณหกพันล้านบาทมาเป็นโควตาการแลกเปลี่ยนแทน จึงไม่เป็นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ ศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริมเป็นอดีตนักเรียนทุนรัฐบาลหรือทุน ก.พ. สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีจากประเทศอังกฤษ ปริญญาโทจากประเทศสหรัฐอเมริกา และปริญญาเอกจากประเทศออสเตรเลีย เป็นข้าราชการบำนาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานมายาวนาน คำเบิกความที่แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกลางและตรงไปตรงมาเช่นนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นความไม่ถูกต้องของการทำข้อตกลงการค้าต่างตอบแทน

ปัญหาสำคัญที่เห็นสมควรวินิจฉัยประการต่อมาว่า ราคาสินค้ารถและเรือพร้อมอุปกรณ์ดับเพลิงที่กรุงเทพมหานครจัดซื้อจากจำเลยที่ ๕ เป็นราคาที่มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ ในข้อนี้เมื่อพิจารณาการจัดซื้อสินค้าประเภทเดียวกันของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นตามข้อมูลเปรียบเทียบราคาและสัญญาซื้อขายเอกสารหมายเลข จ. ๙๔ ปรากฏว่า การจัดหาสินค้าของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นการจัดซื้อโดยวิธีการประกวดราคา สินค้ารถและเรือดับเพลิงที่จัดซื้อมีคุณลักษณะของสินค้าที่ใกล้เคียงกันหรือสูงกว่าที่กรุงเทพมหานครจัดซื้อในคดีนี้ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีผู้ผลิตและจำหน่ายหลายรายในประเทศ สามารถสอบราคาหรือหาราคาเปรียบเทียบจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายอื่นได้ รถและเรือดับเพลิงที่จัดซื้อจึงไม่ใช่สินค้าพิเศษที่จะต้องจัดซื้อจากจำเลยที่ ๕ แต่เพียงรายเดียวเท่านั้น ซึ่งจากการเปรียบเทียบราคาในการจัดซื้อรถดับเพลิงของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กับการจัดซื้อของกรุงเทพมหานครในคดีนี้แล้ว พบว่าการจัดซื้อในโครงการนี้มีราคาสูงกว่าสินค้าชนิดเดียวกัน ที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดซื้อ กล่าวคือ รถดับเพลิงขับเคลื่อนสี่ล้อ พร้อมเครื่องสูบน้ำแบกหาม จำนวน ๗๒ คัน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดซื้อจากบริษัทกาญจนาอิกวิปเมนท์ จำกัด รถโครงประธานยี่ห้อมิตซูบิชิ ขนาด ๒,๕๐๐ ซีซี คันละ ๓,๖๘๕,๐๐๐ บาท รวมภาษี แต่กรุงเทพมหานคร จัดซื้อคันละ ๕,๘๓๙,๐๕๐ บาท ไม่รวมภาษี แพงกว่า คันละ ๒,๑๕๔,๐๕๐ บาท คิดรวม ๗๒ คัน แพงกว่าเป็นเงิน ๑๕๔,๘๗๕,๖๐๐ บาท รถดับเพลิงพร้อมบันไดสูง ๑๓ เมตร จำนวน ๙ คัน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดซื้อจากบริษัท เซส เอ็นเตอร์ไพรส์ (สยาม) จำกัด รถโครงประธานยี่ห้อเบนซ์ ขนาดมากกว่า ๒๕๐ แรงม้า บันไดสูง ๑๘ เมตร ใช้เครื่องสูบน้ำไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ ลิตร ต่อนาที ที่แรงดัน ๗ บาร์ คันละ ๒๕,๕๑๐,๐๐๐ บาท รวมภาษี แต่กรุงเทพมหานครจัดซื้อ คันละ ๔๒,๖๕๓,๒๐๐ บาท ไม่รวมภาษี แพงกว่าคันละ ๑๗,๑๔๓,๒๐๐ บาท รวม ๙ คัน แพงกว่าเป็นเงิน ๑๕๔,๒๘๘,๘๐๐ บาท รถดับเพลิงบรรทุกน้ำ ๒,๐๐๐ ลิตร จำนวน ๑๔๔ คัน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดซื้อจาก บริษัทตรีเพชร อีซูซุเซลส์ จำกัด คันละ ๒,๙๗๓,๕๓๐ บาท รวมภาษี แต่กรุงเทพมหานครจัดซื้อคันละ ๑๘,๔๒๘,๙๐๐ บาท ไม่รวมภาษี แพงกว่า คันละ ๑๕,๔๕๕,๓๗๐ บาท รวม ๑๔๔ คัน แพงกว่าเป็นเงิน ๒,๒๒๕,๕๗๓,๒๘๐ บาท รถบรรทุกน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลิตร จำนวน ๗๒ คัน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดซื้อจากบริษัท มิตซูบิชิ มอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด รถโครงประธานยี่ห้อมิตซูบิชิ รุ่น FN๖๒๗ MRDH๕ คันละ ๔,๘๔๖,๘๐๐ บาท รวมภาษี แต่กรุงเทพมหานครจัดซื้อ คันละ ๒๐,๐๓๕,๙๐๐ บาท ไม่รวมภาษี แพงกว่าคันละ ๑๕,๑๘๙,๑๐๐ บาท รวม ๗๒ คัน แพงกว่าเป็นเงิน ๑,๐๙๓,๖๑๕,๒๐๐ บาท รถไฟฟ้าส่องสว่าง ขนาด ๓๐ เควีเอ (KVA) จำนวน ๔ คัน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดซื้อจากบริษัท มิตซูบิชิมอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด โครงประธานเครื่องยนต์ ยี่ห้อมิตซูบิชิ รุ่น FE๖๔๙ E๖ SRDH๓ คันละ ๕,๔๔๓,๔๗๕ บาท รวมภาษี แต่กรุงเทพมหานครจัดซื้อคันละ ๒๓,๓๒๐,๖๐๐ บาท ไม่รวมภาษี แพงกว่า คันละ ๑๗,๘๗๗,๑๒๕ บาท รวม ๔ คัน แพงกว่าเป็นเงิน ๗๑,๕๐๘,๕๐๐ บาท รถดับเพลิงเคมี จำนวน ๗ คัน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดซื้อจาก บริษัท เซส เอ็นเตอร์ไพรส์ (สยาม) จำกัด คันละ ๑๕,๖๔๐,๐๐๐ บาท รวมภาษี แต่กรุงเทพมหานคร จัดซื้อคันละ ๗๒,๒๑๗,๒๕๐ บาท ไม่รวมภาษี แพงกว่า คันละ ๕๖,๕๗๗,๒๕๐ บาท รวม ๗ คัน แพงกว่าเป็นเงิน ๓๙๖,๐๔๐,๗๕๐ บาท ส่วนเรือดับเพลิงจำเลยที่ ๕ ไม่ได้ผลิตเอง แต่จ้างบริษัท

ซีทโบริท จำกัด ผลิตและประกอบในราคาลำละ ๑๔,๓๐๐,๐๐๐ บาท รวมภาษี ตามสัญญา Purchase Contract ระหว่างจำเลยที่ ๕ กับบริษัท ซีทโบริท จำกัด เอกสารหมาย จ. ๙๔ แล้วนำมาขายให้ กรุงเทพมหานคร ลำละ ๒๕,๔๖๒,๑๐๐ บาท เป็นเหตุให้กรุงเทพมหานครต้องเสียเงินงบประมาณในการจัดซื้อเพิ่ม ส่วนจำเลยที่ ๕ ได้ประโยชน์เป็นเงินไป ลำละ ๑๑,๑๖๒,๑๐๐ บาท รวม ๓๐ ลำ เป็นเงิน ๓๓๔,๕๒๓,๐๐๐ บาท นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบราคาสินค้าตามเอกสารเสนอราคา (Commercial Proposal) ของบริษัท Ituri S.A. ที่เสนอผ่านสถานเอกอัครราชทูตสเปนประจำประเทศไทย มายังจำเลยที่ ๖ เอกสารหมาย จ. ๑๙๑ แล้ว สินค้ามีคุณลักษณะเฉพาะเช่นเดียวกันกับสินค้าที่จัดซื้อในโครงการนี้ และมีเงื่อนไขปลอดการชำระ ๒๔ เดือน รวมทั้งการผ่อนชำระเป็นเวลา ๕ ปี โดยยอมรับเงื่อนไขการซื้อตอบแทนเช่นเดียวกัน กลับมีราคาต่ำกว่าสินค้าที่จัดซื้อจากจำเลยที่ ๕ ในคดีนี้ถึง ๒,๐๙๐,๘๙๙,๘๐๐ บาท ตามตารางเปรียบเทียบราคาเอกสารหมาย จ. ๑๙๐ แม้ปัญหาเรื่องราคา ที่จัดซื้อแพงกว่าที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดซื้อนั้น ฝ่ายจำเลยจะมีข้อโต้แย้งว่าสินค้าจากผู้ผลิตต่างรายกันไม่อาจเปรียบเทียบราคากันได้ก็ตาม แต่การจัดซื้อพัสดุครุภัณฑ์ทั้งหลาย ย่อมต้องมีคุณลักษณะเฉพาะหรือรายละเอียดของสินค้าที่จะจัดซื้อ โดยคำนึงถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์และประโยชน์การใช้งานของสินค้านั้นเป็นสำคัญ โดยเฉพาะสินค้าในคดีนี้ที่เป็นรถและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ซึ่งต้องมีมาตรฐานที่กำหนดภายใต้มาตรฐาน NFPA (National Fire Protection Association) เมื่อเป็นสินค้าประเภทเดียวกันมีคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าในการใช้งานเหมือนกัน แม้มาจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต่างรายกัน ก็ย่อมสามารถเปรียบเทียบราคากันได้ นอกจากนี้จากการประเมินต้นทุนของสินค้าที่จัดซื้อในโครงการโดยคณะกรรมการตรวจสอบ ชุดที่ ๑๒ ที่มีนายเจน ชาญณรงค์ เป็นอนุกรรมการนั้น นายเจน เบิกความต่อศาลรับรองรายงานการประเมินต้นทุนการจัดซื้อรถดับเพลิงและเรือดับเพลิงของ กรุงเทพมหานคร เอกสารหมาย จ. ๙๕ หน้า ๑๗๖๓ ถึง ๑๗๖๙ ได้ความว่า สินค้าที่กรุงเทพมหานคร จัดซื้อจากจำเลยที่ ๕ มีมูลค่าโครงการ ๖,๖๘๗.๕ ล้านบาท แต่มีต้นทุนซึ่งประกอบด้วย โครงประฐานรถดับเพลิง ตัวถังและอุปกรณ์ ๒,๒๓๙.๘ ล้านบาท เรือดับเพลิง ๔๒๙ ล้านบาท ครุภัณฑ์ ๒๐๖.๖ ล้านบาท ประกันภัยและขนส่ง ๒๙๔.๘ ล้านบาท การเงิน ๑,๑๗๘ ล้านบาท จ้างช่วงรับสิทธิการซื้อสินค้าเกษตร ๑๔๗.๑ ล้านบาท รวมต้นทุนทั้งสิ้น ๔,๔๙๕.๓ ล้านบาท ซึ่งเมื่อหักกับราคาต้นทุนตามสัญญาแล้ว ผลประโยชน์ที่จำเลยที่ ๕ ได้รับเป็นเงิน ๒,๑๙๒.๒ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน

สูงถึงร้อยละ ๔๘.๗๗ นายเจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเครื่องกลจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังจากนั้นได้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดลไปศึกษาต่อที่ Massachusetts Institute of Technology (สถาบัน MIT) จนจบปริญญาเอก และมีประสบการณ์ในการทำงานที่ธนาคารไทยพาณิชย์ และในที่สุดเริ่มตั้งบริษัท Siam General Aviation ทำงานกับสายการบินมาตลอดเวลา ๑๒ ปี นับว่าเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์สูง และเบิกความถึงวิธีการประเมินต้นทุนว่า พยานได้นำเอกสารสัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประเมิน โดยถอดแบบแยกส่วนเป็นต้นทุนโครงประจําานรถ (Chassis) และส่วนตัวถังและอุปกรณ์ (Super structure) ซึ่งเมื่อนำมาประกอบจะได้ราคาต้นทุนแต่ละรายการ แต่เนื่องจากรถที่จำเลยที่ ๕ ทำเป็นรถที่ผลิตในยุโรป ซึ่งมีราคาแตกต่างกับรถญี่ปุ่นมาก พยานจึงใช้ราคาของ บริษัท เดมเลอร์ ไครสเลอร์ ซึ่งอยู่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐออสเตรียของจำเลยที่ ๕ ซึ่งมีต้นทุนใกล้เคียงกันมาเป็นฐานในการประเมิน อีกทั้งในรายงานการประเมินต้นทุนฯ เอกสารหมายเลข จ. ๙๕ ก็มีการอ้างอิงระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่เกี่ยวข้องทุกรายการโดยละเอียด มีลักษณะเป็นเอกสารวิจัยทางวิชาการที่แสดงให้เห็นความเป็นกลาง เที่ยงตรง เป็นพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ความจริง จึงมีน้ำหนักที่จะรับฟังเชื่อถือได้อย่างสนิทใจว่า ราคาสินค้าที่จำเลยที่ ๕ เสนอขายแก่กรุงเทพมหานครในโครงการนี้ จำเลยที่ ๕ ได้รับสัดส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนสูงถึงร้อยละ ๔๘.๗๗ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงเกินกว่ามาตรฐานทางการค้าที่เหมาะสม เจือสมสอดคล้องกับข้อมูลการเปรียบเทียบราคากับการจัดซื้อโดยการประกวดราคาของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เอกสารหมายเลข จ. ๙๔ และราคาสินค้าตามใบเสนอราคาเอกสารหมายเลข จ. ๑๙๑ ดังที่ได้หยิบยกขึ้นวินิจฉัยมาข้างต้น พยานหลักฐานที่ได้ความจากการไต่สวนจึงประกอบชอบด้วยเหตุผลมีน้ำหนัก รับฟังได้ว่า ราคารถและเรือพร้อมอุปกรณ์การดับเพลิงที่กรุงเทพมหานครจัดซื้อจากจำเลยที่ ๕ มีราคาสูงเกินสมควร ไม่มีความสมเหตุสมผลยิ่งไปกว่านั้นพยานหลักฐานจากการไต่สวนยังได้ความอีกว่า สำหรับการจัดซื้อพัสดุครุภัณฑ์ของส่วนราชการนั้น นายเชิดชัย มีคำ อดีตนิติกรเชี่ยวชาญ สำนักมาตรฐานระบบพัสดุภาครัฐ และนางสาววารีย์ แวนแก้ว นิติกรชำนาญการ สำนักมาตรฐานการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เบิกความต่อศาลสอดคล้องต้องกันว่า ส่วนราชการทั่วไปต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่รัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีระเบียบข้อบังคับของตนใช้บังคับ สำหรับกรุงเทพมหานครมีข้อบัญญัติที่ว่านี้ ได้แก่ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งมีเนื้อหา

สาระสำคัญเหมือนกัน โดยมีการกำหนดวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อการจ้างไว้ อันได้แก่ วิธีตกลงราคา วิธีสอบราคา วิธีประกวดราคา วิธีพิเศษ วิธีกรณีพิเศษ และวิธีประมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตามหลักเกณฑ์ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด ซึ่งมีเงื่อนไขและวิธีการดำเนินการแตกต่างกันไป เพื่อให้เหมาะสมแก่การจัดหาพัสดุและบริการที่จำเป็นแตกต่างกัน อีกทั้งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ราชการ เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าสินค้ารถและเรือดับเพลิงที่จัดซื้อไม่ใช่สินค้าพิเศษชนิดที่ไม่อาจจัดหาได้โดยวิธีจัดซื้อปกติ ทั้งไม่ปรากฏว่ามีเหตุผลใดเป็นพิเศษหรือมีความจำเป็นที่กรุงเทพมหานครจะต้องยอมรับภาระซื้อสินค้ารถและเรือดับเพลิงจากจำเลยที่ ๕ ด้วยราคาที่แพงกว่าราคาในท้องตลาดมากมายเช่นนั้น ทั้ง ๆ ที่อ้างว่าเป็นการช่วยเหลือแก่รัฐบาลไทย แต่สินค้ารถและเรือดับเพลิงที่จัดซื้อโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในช่วงเวลาเดียวกันกลับปรากฏว่ากรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสามารถประกวดราคาจัดซื้อสินค้ารถและเรือดับเพลิงซึ่งเป็นสินค้าในประเภทเดียวกันกับสินค้าในคดีนี้จากผู้ผลิตและจำหน่ายภายในประเทศกลับสามารถดำเนินการจัดซื้อได้สินค้าในราคาที่ต่ำกว่ามาก หากจะพิจารณาว่าการจัดซื้อในคดีนี้เป็นข้อยกเว้นที่ไม่ต้องนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๘ มาใช้บังคับ เพราะเป็นการซื้อระหว่างรัฐต่อรัฐทางการได้สวนก็ได้ความว่า การจัดหายุทธโธปกรณ์ของกระทรวงกลาโหม ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติยกเว้นให้ไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุฯ พันเอก กฤตา เตวียะ ผู้อำนวยการกองจัดหา สำนักงานสนับสนุน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้ให้การต่อ คตส. ถึงขั้นตอนการจัดซื้อยุทธโธปกรณ์ ว่ามีขั้นตอนปฏิบัติ ๑๗ ขั้นตอน ตามเอกสารขั้นตอนการจัดซื้อ โดยวิธีรัฐบาลต่อรัฐบาลแนบท้ายบันทึกคำให้การของ พันเอก กฤตา เอกสารหมายเลข จ. ๓๓๘ หน้า ๗๖๕๖ ถึงหน้า ๗๖๕๘ สรุปโดยย่อคือ (๑) โครงการจัดซื้อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (๒) โครงการจัดซื้อได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปี (๓) หน่วยเจ้าของงบประมาณหากรรมกรจัดซื้อ (๔) หน่วยเจ้าของงบประมาณขออนุมัติความต้องการจัดซื้อตามโครงการ และขอให้หน่วยเจ้าของงบประมาณเป็นหน่วยดำเนินการวิธีจัดหา (๕) หน่วยเจ้าของงบประมาณขออนุมัติหลักการจัดซื้อโดยวิธีรัฐบาลต่อรัฐบาล พร้อมเหตุผลความจำเป็นที่ต้องซื้อโดยวิธีดังกล่าว พร้อมรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ และแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีรัฐบาลต่อรัฐบาล (๖) ประธานคณะกรรมการจัดซื้อมีหนังสือถึงสถานทูตประเทศต่าง ๆ ที่มีการผลิตสินค้าที่ต้องการจัดซื้อ พร้อมแนบคุณลักษณะเฉพาะเพื่อให้เสนอราคาและ

เงื่อนไขการจัดซื้อ (๗) คณะกรรมการจัดซื้อประชุมพิจารณาข้อเสนอ (๘) ประธานกรรมการจัดซื้อมีหนังสือถึงสถานทูตของประเทศที่ให้ข้อเสนอและเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์แก่ทางราชการ หรือหน่วยเจ้าของงบประมาณมากที่สุดเป็นลำดับแรก เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการเพื่อเจรจาต่อรองราคา ตลอดจนให้เสนอร่าง A.O.U. และข้อตกลงซื้อขาย เพื่อให้ได้ข้อยุติเกี่ยวกับราคาและเงื่อนไขการจัดซื้อ (๙) สถานทูตของประเทศที่ได้รับการคัดเลือกมีหนังสือยืนยันราคาครั้งสุดท้ายที่ได้ต่อรองแล้ว และเงื่อนไขการจัดซื้อตลอดจน A.O.U. และข้อตกลงซื้อขายให้ประธานกรรมการ (๑๐) คณะกรรมการสรุปผลการดำเนินการ (๑๑) หน่วยเจ้าของงบประมาณ หรือหน่วยดำเนินการจัดหามีหนังสือถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุดเพื่อขออนุมัติจัดซื้อ และมีหนังสือถึงอัยการสูงสุดเพื่อตรวจร่าง A.O.U. และร่างข้อตกลงซื้อขาย (๑๒) เมื่ออัยการสูงสุดเห็นชอบในร่าง A.O.U. และร่างข้อตกลงซื้อขายแล้ว หน่วยเจ้าของงบประมาณ หรือหน่วยดำเนินการจัดหาเสนอเรื่องผ่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติ A.O.U. และข้อตกลงซื้อขาย และอนุมัติให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดหรือผู้แทนลงนามใน A.O.U. ในนามรัฐบาลไทย และข้อตกลงซื้อขายในนามกองทัพไทย (๑๓) เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติแล้ว จัดให้มีพิธีลงนาม (๑๔) หน่วยเจ้าของงบประมาณ หรือหน่วยดำเนินการจัดหาเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (๑๕) ผู้แทนประเทศที่ได้รับการคัดเลือก หรือบริษัทที่ได้รับการรับรองจากประเทศที่ได้รับการคัดเลือก แจ้งเรื่องการส่งสินค้า และขอให้หน่วยดำเนินการจัดหาขอยกเว้นค่าอากรขาเข้า (๑๖) แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ มีหนังสือถึงกรมสรรพากรเพื่อขอยกเว้นอากรขาเข้า และขอนำพัสดุมายังในราชการก่อน (๑๗) เมื่อคณะกรรมการตรวจรับพัสดุได้ตรวจรับแล้ว มีหนังสือแจ้งกรมสรรพากรอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น แม้เป็นการจัดซื้อรัฐต่อรัฐ ก็ต้องมีขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้มีการเสนอราคา และต่อรองราคา เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ รวมทั้งเป็นการแสดงความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม พลติการณ์แห่งคดีดังที่ได้วินิจฉัยมา มีเหตุผลเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันรับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า การจัดซื้อในคดีนี้ที่มีความพยายามกล่าวอ้างว่าเป็นการดำเนินการในลักษณะรัฐต่อรัฐ และความช่วยเหลือของรัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรียทั้งที่ไม่มีอยู่จริง จนนำไปสู่การทำข้อตกลง A.O.U. และกำหนดวิธีการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษเพื่อซื้อสินค้าจากจำเลยที่ ๕ นั้น เป็นเพียงข้ออ้างเพื่อจะได้จัดซื้อรถและเรือดับเพลิงพร้อมอุปกรณ์การดับเพลิงจากจำเลยที่ ๕ โดยไม่ต้องเปิดการประกวดราคาเป็นการทั่วไปตามระเบียบการจัดซื้อโดยปกติเท่านั้น

อันมีลักษณะเป็นการดำเนินการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้จำเลยที่ ๕ สามารถเข้าเป็นคู่สัญญากับกรุงเทพมหานคร โดยไม่ต้องแข่งขันราคา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับ กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ โดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายอื่นมิให้มีโอกาสเข้าแข่งขันในการประกวดราคาอย่างเป็นธรรม เป็นการเอาเปรียบแก่กรุงเทพมหานคร อันมิใช่เป็นไปในทางการประกอบธุรกิจปกติของจำเลยที่ ๕ ย่อมถือได้ว่าเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบธรรม และไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ องค์กรของผู้พิพากษาโดยเสียงข้างมาก จึงมีมติว่า การจัดซื้อรถดับเพลิง เรือดับเพลิงพร้อมอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยคดีนี้ไม่มีความสมเหตุสมผล ทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ

เมื่อผลแห่งการวินิจฉัยในประเด็นแรกเป็นดังนี้ คดีจึงมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยในประเด็นต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ และที่ ๖ ซึ่งเป็นบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงนี้ มีความผิดตามฟ้องโจทก์หรือไม่ ข้อเท็จจริงได้ความจากรองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณที่ปรึกษาด้านวิชาการของจำเลยที่ ๒ ว่า เมื่อประมาณปลายปี ๒๕๔๕ ขณะที่จำเลยที่ ๔ ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจดับเพลิง จำเลยที่ ๔ ได้พานายปราโมทย์ นาคนิธิกุล ที่ปรึกษาบริษัทเทเพนธ์ แอโรโมทีฟ อินดัสตรีส์ จำกัด ซึ่งเป็นตัวแทนดูแลการซ่อมบำรุงรถดับเพลิงที่จำเลยที่ ๕ ขายให้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไปพบจำเลยที่ ๒ เพื่อขอให้ช่วยผลักดันเสนอโครงการขายสินค้ารถดับเพลิงของจำเลยที่ ๕ ให้แก่กรุงเทพมหานคร ที่จะรับโอนภารกิจการป้องกันและระงับอัคคีภัยจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามนโยบายของรัฐบาล แต่ขณะนั้นรองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณคัดค้าน โดยขอให้รอกการถ่ายโอนภารกิจให้เสร็จสิ้นเสียก่อน และให้กรุงเทพมหานครเป็นต้นเรื่องในการเสนอโครงการนี้ พร้อมเสนอแนะให้ใช้วิธีดำเนินการแบบรัฐต่อรัฐ จึงเกิดข้อเสนอจากเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียในเวลาต่อมาในเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๖ พร้อมใบเสนอราคา OFFER NO. ๘๗๐/๐๔/๐๗/๕๘ ของจำเลยที่ ๕ ขณะเดียวกันจำเลยที่ ๕ ก็ได้ติดต่อ บริษัท CPM เพื่อให้ดำเนินการในส่วนของการทำการค้าต่างตอบแทนที่จำเป็นจะต้องมีขึ้นอีกด้วย ต่อมา หลังจากที่กรุงเทพมหานครจัดตั้งสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้โอนภารกิจการป้องกันและระงับอัคคีภัยให้แล้ว จำเลยที่ ๔ ก็ได้โอนย้ายจากตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจดับเพลิงไปรับตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่กรุงเทพมหานครจัดตั้งขึ้น และเริ่มต้นกระบวนการจัดซื้อด้วยการเสนอโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

ของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ตามเอกสารหมายเลข จ. ๘ เพื่อจัดซื้อครุภัณฑ์ที่จะใช้ในกิจการดับเพลิงผ่านกรุงเทพมหานครไปยังจำเลยที่ ๒ จนในที่สุดคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นได้ว่า จำเลยที่ ๔ ติดต่อกับจำเลยที่ ๕ ขณะยังรับราชการที่กองบังคับการตำรวจดับเพลิงและเข้าเกี่ยวข้องกับโครงการนี้ตั้งแต่มีข่าวการถ่ายโอนภารกิจดับเพลิง โดยเป็นผู้พาผู้แทนของจำเลยที่ ๕ ไปพบจำเลยที่ ๒ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย อยู่ในขณะนั้น และเป็นผู้กำกับดูแลงานของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ช่วยผลักดันการขยายรถดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยของจำเลยที่ ๕ ต่อมาเมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติถ่ายโอนภารกิจดับเพลิงไปยังกรุงเทพมหานครแล้ว จำเลยที่ ๔ ก็ขอโอนย้ายตามไปเพื่อผลักดันการจัดซื้อในครั้งนี้ ต่อจนเป็นผลสำเร็จ เพราะข้อเท็จจริงจากการไต่สวนได้ความว่า ในการจัดซื้อจำเลยที่ ๔ เป็นผู้เริ่มต้นด้วยการทำบันทึกจัดทำโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเสนอไปยังจำเลยที่ ๒ ตามที่เคยติดต่อกันไว้ ซึ่งตามรายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่า บันทึกขออนุมัติโครงการที่เสนอไปครั้งแรกไม่เป็นไปในทางวิชาการด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการ มีรายละเอียดไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา จนรองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณที่ปรึกษาด้านวิชาการของจำเลยที่ ๒ ต้องยกร่างเป็นบันทึกตามเอกสารหมายเลข จ. ๑๐ ฉบับลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๗ ด้วยลายมือตนเอง เสนอจำเลยที่ ๒ เพื่อพิจารณาแทน แล้วจำเลยที่ ๔ ได้นำร่างบันทึกฉบับดังกล่าวไปปรับแก้ทำบันทึกเสนอโครงการใหม่อีกครั้งแต่กลับลงวันที่ย้อนหลังไปในวันที่เคยเสนอเดิมโดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ตามระเบียบงานสารบรรณของทางราชการแต่อย่างใด ประกอบกับช่วงเวลานั้นใกล้ถึงวันที่นายสมัคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในขณะนั้นจะครบวาระในการดำรงตำแหน่งในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ การกระทำของจำเลยที่ ๔ ที่ลุกูลลุกลนลงวันที่ย้อนหลังในเอกสารเช่นว่านี้ จึงมีเหตุให้เชื่อได้ว่าจำเลยที่ ๔ เร่งรีบดำเนินการเพื่อให้สามารถเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติได้ทันก่อนสิ้นปีงบประมาณและดำเนินการจัดซื้อได้ก่อนที่นายสมัครจะหมดวาระการดำรงตำแหน่งลงยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเปรียบเทียบเอกสารไม่ว่าจะเป็นบันทึกเสนอโครงการเอกสารหมายเลข จ. ๘ ที่จำเลยที่ ๔ จัดทำในครั้งแรกหรือเอกสารหมายเลข จ. ๑๑ ที่ทำขึ้นใหม่ กับรายการสินค้าตามใบเสนอราคา OFFER NO. ๘๗๐/๐๔/๐๓/๕๘ เอกสารหมายเลข จ. ๕ พบว่ารายการสินค้าและเรือดดับเพลิงที่จะดำเนินการจัดหาราคาต่อหน่วยของสินค้าและจำนวนหน่วยที่จะจัดซื้อ มีรายละเอียดเหมือนกับรายการในใบเสนอราคา

ที่เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียเสนอต่อนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ทั้งสิ้น ซึ่งจำเลยที่ ๔ ก็เบิกความยอมรับว่าบันทึกเสนอโครงการที่ห้าขึ้นมีรายการสินค้าที่นำมาจากใบเสนอราคาดังกล่าว ข้อเท็จจริงส่วนนี้ประมวลภาพให้เห็นได้ว่าการเสนอโครงการดังกล่าวมิใช่เกิดจากความจำเป็นอันแท้จริงของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานเสนอโครงการแต่อย่างใด แต่เป็นการเสนอโครงการให้สอดคล้องกับใบเสนอราคาเพื่อรองรับกับการเสนอขายสินค้าตามความประสงค์ของจำเลยที่ ๕ ที่นำเสนอผ่านเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียในครั้งแรกนั่นเอง และมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่า แท้จริงแล้วรายการสินค้านั้นรวมทั้งจำนวนสินค้าที่ปรากฏตามใบเสนอราคานั้นจะถูกกำหนดขึ้นหรือตกลงกันไว้ตั้งแต่แรกแล้วหาใช่เพิ่งมีขึ้นเมื่อกรุงเทพมหานครเสนอโครงการมายังกระทรวงมหาดไทยไม่ เพราะมีกระบวนการตกลงร่วมกันให้มีการจัดซื้อสินค้าจากจำเลยที่ ๕ ในจำนวนและราคาที่กำหนดไว้แล้ว นำไปสู่การจัดทำโครงการจัดซื้อโดยมีการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ ที่รวบรัดและไม่ชอบด้วยระเบียบราชการจนทำให้การจัดซื้อสำเร็จกล่าวคือ เมื่อจำเลยที่ ๔ ได้รับร่างข้อตกลง A.O.U. ที่ต้องเสนอจำเลยที่ ๑ ลงนาม ข้อตกลงดังกล่าวมีกระบวนการเริ่มต้นจาก ดร.เฮอเบิร์ต ทริกเซิล เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทย มีหนังสือผ่านกระทรวงการต่างประเทศเพื่อขอเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และมีหนังสือถึงนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นในวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๔๖ เสนอโครงการขายรถดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย กระบวนการตั้งแต่การยื่นข้อเสนอและเจรจากันเป็นวิธีดำเนินการผ่านช่องทางทางการทูต จนนำไปสู่การจัดทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรร่วมกันโดยทำขึ้นเป็น ๓ ภาษา การลงนามในข้อตกลงกระทำในนามของรัฐบาลประเทศทั้งสอง ส่วนเนื้อหาของข้อตกลงมีการกำหนดพันธกรณีแก่คู่สัญญาที่จะต้องผูกพันทำข้อตกลงซื้อขายกันต่อไป และท้ายที่สุดแล้วมีการส่งต้นฉบับข้อตกลงไปเก็บรักษาที่กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศอีกด้วย ซึ่งเข้าลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๓๕ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๖ และวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๖ ตามเอกสารหมายเลข จ. ๓๓ กำหนดแนวปฏิบัติในการทำข้อตกลงกับต่างประเทศไว้ว่า กรณีที่กระทรวง ทบวง กรม จะจัดทำความตกลงกับต่างประเทศ ให้ขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อนการลงนามความตกลงทุกครั้ง โดยระบุบุคคลที่จะเป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย หากมีใช้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแล้วผู้ลงนามต้องได้รับมอบอำนาจโดยหนังสือมอบอำนาจ (Full Powers) ซึ่งออกให้โดยรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้เป็นไปตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ ข้อ ๗ และให้ส่งต้นฉบับความตกลงระหว่างประเทศทั้งที่ทำระหว่างรัฐกับรัฐ รัฐบาลกับรัฐบาล หรือกับองค์การระหว่างประเทศ ไปเก็บรักษาไว้ที่กระทรวงการต่างประเทศ ส่วนกรณีการทำความตกลงที่เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หากเกิดความล่าช้าอาจก่อให้เกิดความเสียหายและเป็นกรณีที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลผูกพันต่อรัฐบาล หรือเกิดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ เป็นพิเศษ ก็ให้เจ้าของเรื่องหรือกระทรวงการต่างประเทศ และดำเนินการจัดทำความตกลงกับต่างประเทศดังกล่าวไปก่อนได้ แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีทราบต่อไป แต่จำเลยที่ ๔ ในฐานะประธานกรรมการบริหารโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งในการบริหารโครงการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี และดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครให้เป็นไปโดยถูกต้อง กลับไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว โดยไม่ส่งร่างข้อตกลงไปให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณา ก่อน โดยเฉพาะข้อตกลงมีพันธะผูกพันให้ต้องทำข้อตกลงซื้อขายที่ระบุตัวจำเลยที่ ๕ เป็นคู่สัญญาผู้ขายและจำนวนเงินค่าสินค้าไว้แล้วล่วงหน้า ส่งผลให้การจัดซื้อต้องเป็นไปตามข้อตกลงนั้น อันเป็นการขัดต่อข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๘ เพราะมีข้อกำหนดเจาะจงตัวผู้ขายไว้แล้วซึ่งหากจะไม่ปฏิบัติตามข้อบัญญัติฯ ดังกล่าว จำเลยที่ ๔ หรือกรุงเทพมหานครก็ต้องเสนอเรื่องให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบให้จัดทำข้อตกลงนั้น และอนุมัติยกเว้นให้ หรือเสนอคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุของกรุงเทพมหานครพิจารณาอนุมัติให้ไม่ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติฯ ดังกล่าวเสียก่อน เมื่อปรากฏว่ากรุงเทพมหานคร มีบันทึกตามเอกสาร หมายเลข จ. ๓๔ ซึ่งออกจากสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่จำเลยที่ ๔ เป็นผู้อำนวยการสำนักเสนอจำเลยที่ ๑ ลงนามทำข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยไม่ได้ขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีหรือได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก่อน เห็นได้ว่ามีลักษณะการดำเนินการที่ลึกลับลุลกลนเร่งรีบรวบรัด ไม่คำนึงถึงกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติ ทั้งหากอ้างว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการจัดทำข้อตกลง อันเป็นข้อยกเว้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๖ ข้อตกลงระหว่างประเทศนั้นก็จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันต่อรัฐบาลหรือเกิดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ เป็นพิเศษ และต้องหารือกระทรวงการต่างประเทศก่อนด้วย แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีการนำข้อตกลงหารือกระทรวงการต่างประเทศก่อนการลงนาม ยิ่งไปกว่านั้นการถ่ายโอนภารกิจดับเพลิงและ

บรรเทาสาธารณภัยก็มีครุภัณฑ์บรรเทาสาธารณภัยบางส่วนโอนไปด้วย เป็นรถดับเพลิง รถกู้ภัยและรถใช้งานทั่วไปรวม ๕๕๓ คัน เป็นรถใช้งานได้จริง ๔๑๓ คัน และที่รอการซ่อมบำรุง ๑๔๐ คัน เรือดับเพลิง ๒๑ ลำ และเรือท้องแบนอีก ๕๐ ลำ โดยข้อเท็จจริงได้รับความจากพลตำรวจตรี ชาตรี สุทธิศักดิ์ ณ อยุธยา ว่า กรุงเทพมหานครมีอุปกรณ์ทดแทน เช่น รถบรรทุกน้ำและรถกู้ภัยอยู่แล้ว จำนวนเจ้าพนักงานดับเพลิงในบางสถานียังมีน้อยกว่าจำนวนรถและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยที่มีอยู่ด้วยซ้ำ อีกทั้งก่อนคณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการ กระทรวงการคลังและสำนักงานงบประมาณเคยเสนอความเห็นให้กรุงเทพมหานครต้องฝึกฝนบุคลากรทดแทนให้เพียงพอ และเตรียมความพร้อมของอาคารสถานที่ให้เหมาะสมก่อน เพื่อป้องกันปัญหาให้รถดับเพลิงและครุภัณฑ์บรรเทาสาธารณภัยชำรุดทรุดโทรมอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงไม่ใช่กรณีจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องเร่งรีบจัดทำข้อตกลงดังกล่าวที่จะเป็นข้อยกเว้นการไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีในการทำข้อตกลงกับต่างประเทศแต่อย่างใด นอกจากนี้แม้ในการจัดซื้อที่มีจำเลยที่ ๔ เป็นประธานกรรมการอยู่นั้น ต้องใช้การจัดซื้อโดยวิธีพิเศษ เนื่องจากการทำ A.O.U. ที่รัฐบาลไทยไปรับประกันกรณีไว้กับรัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรเลียที่ต้องจัดซื้อสินค้าในคดีนี้จากจำเลยที่ ๕ เท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีที่ต้องซื้อโดยตรงจากต่างประเทศตามข้ออ้าง จึงทำให้การจัดซื้อไม่สามารถทำได้โดยวิธีปกติ และจำเลยที่ ๔ ได้ขออนุมัติยกเว้นให้ไม่ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๘ แล้วก็ตาม แต่นางพัฒนาพร วินิจฉัยกุล กรรมการว่าด้วยการพัสดุ กรุงเทพมหานคร และนายเชิดชัย มีคำ ก็เบิกความยืนยันว่า คณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษก็ยังมีหน้าที่จะต้องพิจารณาคุณภาพและความเหมาะสมของราคาที่จัดซื้อโดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ โดยเฉพาะกรณีนี้มีบริษัทผู้ผลิตรถดับเพลิงหลายราย จึงต้องพิจารณาในเรื่องราคาด้วยการสืบราคาเพื่อเปรียบเทียบในการเจรจากับผู้เสนอราคา แต่ข้อเท็จจริงที่ได้ความจากการไต่สวนได้ความว่า จำเลยที่ ๔ ในฐานะประธานกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษไม่เคยทำการสืบราคาสินค้าประเภทเดียวกันจากผู้ผลิตหรือจำหน่ายรายใด เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมของราคาตามอำนาจหน้าที่แต่ประการใด จำเลยที่ ๔ เพียงแต่มีหนังสือแจ้งขอต่อรองราคาตามเอกสารหมายเลข จ. ๕๒ ไปยังจำเลยที่ ๕ อย่างเร่งรีบเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ โดยไม่มีการพิจารณารายละเอียดของสินค้าและราคาที่จะต่อรองให้เห็นเป็นจริงจัง แต่จำเลยที่ ๔ ได้กระทำในลักษณะเพียงเพื่อให้เห็นว่ามี การขอต่อรองราคาแล้วเท่านั้น แล้วเสนอบันทึกขออนุมัติจัดซื้อตามราคาที่ได้รับการยืนยันจากจำเลยที่ ๕ ในวันเดียวกัน เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ ทั้งที่ขณะนั้น

จำเลยที่ ๕ ยังไม่ได้เข้าทำสัญญาซื้อตอบแทนกับกรมการค้าต่างประเทศแต่อย่างใด เพราะเพิ่งมีการทำสัญญาซื้อตอบแทนกันเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ ตามเอกสารหมาย จ. ๗๔ แต่จำเลยที่ ๔ กลับเสนอบันทึกขออนุมัติจัดซื้อและทำสัญญาซื้อขายกับจำเลยที่ ๕ ตามเอกสารหมาย จ. ๕๕ และ จ. ๕๖ จนมีการลงนามทำข้อตกลงซื้อขายกันระหว่างกรุงเทพมหานคร โดยนายสมัคร กับจำเลยที่ ๕ ในวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ ฝ่าฝืนประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๖ ที่กำหนดว่า ในกรณีที่ปรากฏว่ามูลค่าที่แท้จริงของสินค้าที่จะต้องมีการนำเข้าและหรือค่าจ้างบริการจากต่างประเทศสำหรับโครงการ มีมูลค่ารวมตั้งแต่สามร้อยล้านบาทขึ้นไป ให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจเจ้าของโครงการลงนามในสัญญาซื้อหรือการจ้างบริการได้ต่อเมื่อได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากกรมการค้าต่างประเทศว่าผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ได้รับการคัดเลือกได้ทำสัญญาการค้าต่างตอบแทนกับกรมการค้าต่างประเทศแล้ว แม้ต่อมาจะมีหนังสือตอบข้อหาหรือของกระทรวงพาณิชย์ว่า กรณีไม่นำความตามข้อ ๖ ของประกาศกระทรวงพาณิชย์ฯ มาใช้บังคับกับสัญญาจัดซื้อครั้งนี้ เนื่องจากมีการดำเนินการขั้นสุดท้ายในการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทนโดยครบถ้วนแล้ว ก็เป็นเรื่องการหาหรือถึงผลของการลงนามในสัญญาที่ทำไปแล้วเท่านั้น การไม่ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ฯ ดังกล่าว ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าจำเลยที่ ๔ จงใจกระทำโดยมุ่งหมายแต่จะให้มีการจัดซื้อสินค้าให้ได้ตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงการทำการค้าต่างตอบแทนตามมติคณะรัฐมนตรีและขั้นตอนตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ฯ แม้แต่น้อย นอกจากนี้จำเลยที่ ๔ ยังทำบันทึกเสนอขอถอนคืนร่างข้อตกลงซื้อขายที่ส่งให้สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจตามเอกสารหมาย จ. ๕๙ อ้างว่าร่างข้อตกลงดังกล่าวกับสำเนาข้อตกลงของกองอำนวยการกลาง (กรป.กลาง) ที่เคยทำกับจำเลยที่ ๕ มีลักษณะข้อความเงื่อนไขเป็นอย่างเดียวกัน และผ่านการพิจารณาตรวจร่างจากสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว จึงขอยกเว้นการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๑๓๒ วรรคสามที่กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ไม้อาจทำสัญญาตามตัวอย่างที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ หรือ กวพ. กำหนดและจำเป็นต้องร่างสัญญาขึ้นใหม่ ต้องส่งร่างสัญญานั้นให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาก่อน เว้นแต่หัวหน้าส่วนราชการเห็นสมควรทำสัญญาตามแบบที่เคยผ่านการพิจารณาของสำนักงานอัยการสูงสุดมาแล้ว ก็ให้กระทำได้ แต่กรณีของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ใช้บังคับ

เป็นการเฉพาะ ซึ่งตามข้อ ๑๒๖ วรรคห้า กำหนดว่า ในกรณีจำเป็นต้องทำสัญญาเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ทำเป็นภาษาอังกฤษ แต่ต้องมีคำแปลตัวสัญญาและเอกสารแนบท้ายเป็นภาษาไทยไว้ด้วย ให้ส่งร่างสัญญาให้สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจสอบพิจารณา ก่อน เว้นแต่เป็นการทำสัญญาในกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เห็นว่าเป็นสัญญาที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน จะให้ส่งร่างสัญญาให้กองกฎหมายและคดี สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ตรวจสอบพิจารณาร่างสัญญาก็ได้ ดังนั้น กรณีจึงไม่อาจนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๑๓๒ วรรคสาม เป็นข้ออ้างเพื่อขอลงคืนร่างข้อตกลงซื้อขายจากสำนักงานอัยการสูงสุดได้ ซึ่งเรื่องนี้จำเลยที่ ๔ ก็รับว่าเป็นผู้ลงนามเสนอขอถอนร่างข้อตกลงคืนเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ แล้วในวันเดียวกันนั้นนายสมัคร ก็ได้ลงนามทำข้อตกลงซื้อขายกับจำเลยที่ ๕ ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏว่า ในการขอความเห็นชอบให้ดำเนินการจัดซื้อครุภัณฑ์ในคดีนี้ จำเลยที่ ๔ ได้ขออนุมัติต่อผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๗ เพื่อยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ ๒๘/๒๕๔๓ วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ เรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีพิเศษ ที่กำหนดหลักเกณฑ์ ให้หน่วยงานถือปฏิบัติในกรณีวงเงินจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีพิเศษเกิน ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป ให้รายงานเสนอ ที่ประชุมผู้บริหารกรุงเทพมหานครเพื่อขอรับความเห็นชอบก่อนการดำเนินการตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยจำเลยที่ ๔ อ้างว่าขณะนั้นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ครบวาระแล้ว ไม่สามารถจัดประชุมคณะผู้บริหารได้ แต่ความข้อนี้ข้อเท็จจริงได้ความจากนายอนันต์ ศิริภัสราภรณ์ รองปลัดกรุงเทพมหานครว่า องค์ประกอบของคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครนั้น นอกจากผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔ คน แล้ว ยังมีปลัดกรุงเทพมหานคร และรองปลัดกรุงเทพมหานคร อีก ๖ คน โดยมีผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนเป็นกรรมการและ เลขานุการด้วย และแม้นายสมัครครบวาระการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแล้วในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ แต่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๕๔ ก็ยังให้คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ อีกทั้งข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่านายสมัครได้อยู่ในตำแหน่งต่อมาหลังครบวาระจนมีการส่งมอบหน้าที่แก่จำเลยที่ ๖ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ดังนั้น การที่รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะต้องพ้นตำแหน่ง ตามนายสมัครไปและไม่มีอยู่ในขณะนั้น แต่คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครก็ยังมืองค์ประชุมเพียงพอที่จะสามารถจัดประชุมและพิจารณาการขอรับความเห็นชอบการจัดซื้อในครั้งนี้ได้ ทั้งไม่เคยมีกรณี

ให้ยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครในเรื่องดังกล่าวมาก่อนด้วย กรณีจึงไม่มีเหตุผลเพียงพอที่ต้องเร่งรีบดำเนินการโดยยกเว้นการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแต่อย่างใด การกระทำของจำเลยที่ ๔ และนายสมิครดังกล่าวเห็นได้ว่ามีเจตนาหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามมติคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครอีกโสดหนึ่งด้วย นอกจากนี้พฤติการณ์ของจำเลยที่ ๔ ภายหลังเมื่อธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) แจ้งการอนุมัติวงเงิน L/C (เฉพาะคราว) แก่กรุงเทพมหานครตามเอกสารหมายเลข จ. ๖๙ แล้ว จำเลยที่ ๖ ได้สั่งการให้ปลัดกรุงเทพมหานครแจ้งให้จำเลยที่ ๔ ขยายเวลาการเปิด L/C ต่อธนาคารออกไป นอกจากจำเลยที่ ๔ จะไม่ปฏิบัติตามแล้ว จำเลยที่ ๔ ยังมีหนังสือโดยตรงไปถึงธนาคารในวันเดียวกันเร่งรัดให้รีบดำเนินการเปิด L/C จนจำเลยที่ ๖ ต้องมีหนังสือแจ้งระงับ L/C ไปยังธนาคารและยกเลิกการมอบอำนาจเดิมที่มอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ ในการติดต่อกับธนาคารอีกด้วย การกระทำของจำเลยที่ ๔ เช่นนี้เป็นเรื่องผิดวิสัยของการเป็นข้าราชการที่กระทำการสุ่มเสี่ยงต่อการผิดวินัยฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจำเลยที่ ๔ ไม่น่าจะกระทำเว้นเสียแต่จะมีเจตนาอื่นแอบแฝงอยู่ด้วย จากพฤติการณ์ดังกล่าวมีพยานหลักฐานเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันเชื่อได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยที่ ๔ เข้าเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อในคดีนี้มาแต่ต้นและเข้าเกี่ยวข้องในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติโครงการแล้ว การที่จำเลยที่ ๔ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการบริหารโครงการดังกล่าว และประธานกรรมการจัดซื้อจัดจ้างด้วยนั้น จำเลยที่ ๔ ย่อมมีหน้าที่ต้องบริหารโครงการและดำเนินการจัดซื้อให้เกิดประโยชน์แก่ราชการและประเทศชาติมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสืบราคาและต่อรองราคาให้ถึงที่สุดเพื่อประโยชน์แก่ราชการ มิใช่มุ่งหมายเพียงแต่จะซื้อสินค้าจากจำเลยที่ ๕ ให้ได้ถ่ายเดียว โดยมีได้คำนึงถึงความเสียหายที่ประเทศชาติจะได้รับ ดังนั้น การจัดทำโครงการซึ่งมีความเร่งรีบรวดเร็วในขั้นตอนต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงข้อบัญญัติระเบียบราชการ มติของคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครรวมทั้งมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงที่ได้ความจากการวินิจฉัยมาแล้วว่าราคาที่จัดซื้อแพงกว่าราคาในท้องตลาดมาก ล้วนเป็นข้อพิรุธสอดแสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ ๔ กระทำไปเพื่อเอื้อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ โดยมีขอบ ข้ออ้างของจำเลยที่ ๔ ว่าจำเลยที่ ๔ มิได้เป็นผู้ริเริ่มโครงการจัดซื้อรถ เรือดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยตามฟ้อง จำเลยที่ ๔ เข้าเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อรถ เรือดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ตามอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามนโยบายของฝ่ายการเมืองนั้น

จึงปราศจากเหตุผล ไม่อาจรับฟังได้ ส่วนที่จำเลยที่ ๔ อ้างว่า กรุงเทพมหานครไม่เปิด L/C ภายใน ๓๐ วัน นับแต่ลงนามในข้อตกลงซื้อขาย ข้อตกลงซื้อขายจึงไม่มีผลบังคับ แต่ข้อตกลงกลับมีผลบังคับขึ้นเพราะ จำเลยที่ ๖ เป็นผู้เปิด L/C ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากที่จำเลยที่ ๔ เกษียณอายุราชการแล้วนั้น เห็นว่า ข้อตกลงซื้อขายที่จำเลยที่ ๔ เป็นผู้ดำเนินการให้มีการลงนามมีผลผูกพันกันแล้วและยอมผูกพันให้กรุงเทพมหานคร และจำเลยที่ ๕ ซึ่งเป็นคู่สัญญาต้องปฏิบัติต่อกัน แม้สัญญาข้อ ๙ จะมีข้อความระบุว่า ข้อตกลงนี้ จะมีผลใช้บังคับเมื่อผู้ซื้อได้เปิด L/C และผู้ขายได้ตอบรับ L/C ดังกล่าวแล้วก็ตาม ข้อตกลงซื้อขายนั้นก็มิผลใช้บังคับกันได้แล้ว หากว่าเมื่อไม่เปิด L/C ภายใน ๓๐ วันหลังจากลงนามแล้ว สัญญาเป็นอันเลิกกัน ดังที่จำเลยที่ ๔ กล่าวอ้าง

ส่วนจำเลยที่ ๒ ข้อเท็จจริงได้ความจากรองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณ ว่าจำเลยที่ ๔ และนายปราโมทย์ นาคีสถิตย์ ได้มาติดต่อกับจำเลยที่ ๒ เพื่อให้ช่วยผลักดันโครงการขายสินค้ารถ และเรือดับเพลิงในครั้งนี้อย่างเต็มที่ตั้งแต่เมื่อปลายปี ๒๕๔๕ ขณะมีข่าวว่าจะมีการโอนภารกิจดับเพลิงและบรรเทาสาธารณภัยไปอยู่ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครที่จำเลยที่ ๒ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่กำกับดูแลอยู่ รองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการของจำเลยที่ ๒ เสนอให้รอกการถ่ายโอนภารกิจให้เสร็จสิ้นก่อน และให้กรุงเทพมหานคร เป็นต้นเรื่องในการเสนอโครงการ ด้วยวิธีการดำเนินการในลักษณะรัฐต่อรัฐ เพราะจำเลยที่ ๒ รับผิดชอบงาน ด้านสินค้า OTOP ซึ่งขณะนั้นเกิดปัญหาไม่สามารถระบายสินค้า OTOP ไปยังต่างประเทศได้ จึงเสนอ ให้ทำการค้าต่างตอบแทนด้วยในสัดส่วนร้อยละ ๑๐๐ เพื่อจะได้ระบายสินค้า OTOP ได้ ในระหว่างนั้น จำเลยที่ ๔ และนายปราโมทย์ได้ไปติดต่อประสานงานกับจำเลยที่ ๒ และคณะทำงานที่ปรึกษาอยู่เป็นระยะ ๆ ขณะเดียวกันด้านจำเลยที่ ๕ ก็เสนอโครงการขายรถดับเพลิงผ่านทางเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลีย ประจำประเทศไทยโดยการยื่นข้อเสนอให้ความช่วยเหลือด้วยการดำเนินการลักษณะรัฐต่อรัฐตามที่ที่ปรึกษา จำเลยที่ ๒ แนะนำและมีการเจรจากับจำเลยที่ ๒ อย่างเป็นทางการในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ต่อมาในเดือนมกราคม ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๒ และคณะที่ปรึกษาก็ได้ไปดูงานการผลิตตัวรถดับเพลิง ที่สาธารณรัฐออสเตรเลีย โดยมีนายปราโมทย์ร่วมคณะเดินทางอำนวยความสะดวกและดูแลค่าใช้จ่ายให้ และเรื่องนี้จำเลยที่ ๒ ก็รับว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวได้ไปดูงานการผลิตประปาในประเทศแถบยุโรป รวมทั้งได้ไปดูการผลิตรถดับเพลิงของจำเลยที่ ๕ ด้วย ซึ่งหากจำเลยที่ ๒ ไม่มีส่วนในการผลักดัน

ให้มีการจัดซื้อสินค้าจากจำเลยที่ ๕ แล้ว ก็ไม่มีเหตุผลที่จะต้องไปดูงานดังกล่าวก่อนที่จะมีการเสนอโครงการ ซึ่งความข้อนี้แม้จำเลยที่ ๒ ที่ ๔ กับนายปราโมทย์จะเบิกความปฏิเสธ แต่ก็จำนนต่อหลักฐานของโจทก์ ที่นำภาพถ่ายรูปหมู่ของคณะเดินทางหมาย ล. ๒๖๗ และตารางการบินในรายงานการเดินทาง เอกสารหมาย จ. ๒๒๒ มาให้พยานดูประกอบการซักถาม โดยเฉพาะนายปราโมทย์ซึ่งมีพฤติการณ์ พยายามหลีกเลี่ยงไม่ยอมมาศาลตามหมายเรียกหลายครั้งหลายหนจนในที่สุดเมื่อมาศาลก็เบิกความ กลับไปกลับมาไม่อยู่กับร่องกับรอยในประเด็นการร่วมคณะเดินทางไปดูงานต่างประเทศ จนนายโจทก์ ต้องนำภาพถ่ายรูปหมู่ของคณะเดินทางหมาย ล. ๒๖๗ และตารางการบินในรายงานการเดินทาง เอกสารหมาย จ. ๒๒๒ มาให้พยานตรวจดูประกอบการถามค้านจนพยานจำนนต่อหลักฐาน แต่ก็ยังคงพยายาม เบิกความบ่ายเบี่ยงเลี่ยงจะความจริงว่าพยานเพียงแต่ได้รับเชิญจากฝ่ายจำเลยที่ ๕ ให้ร่วมคณะเดินทางไปด้วย เท่านั้น จึงเป็นข้อส่อพิรุธทำให้พยานหลักฐานดังที่ได้วินิจฉัยมามีน้ำหนักเชื่อถือได้ยิ่งขึ้น ประกอบกับ ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนยังได้ความต่อมามีว่า หลังจากนั้นในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ภายหลังจากที่ จำเลยที่ ๒ กลับจากการดูงาน จำเลยที่ ๔ ก็ทำบันทึกเสนอโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพ การทำงานของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้น ผ่านกรุงเทพมหานครไปยังจำเลยที่ ๒ ตามเอกสารหมาย จ. ๘ แต่ได้ความจากรองศาสตราจารย์อัฉราพรธรรม ว่าบันทึกจัดทำโครงการที่เสนอมา ยัง จำเลยที่ ๒ ในครั้งแรกไม่เป็นไปในทางวิชาการด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการมีรายละเอียด ไม่สมบูรณ์พอที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา และจะต้องส่งกลับไปให้ทำใหม่ จนนายสมัครต้องไปพบ จำเลยที่ ๒ เพื่อให้ช่วยพิจารณา จนท้ายที่สุดรองศาสตราจารย์อัฉราพรธรรมต้องยกร่างบันทึกลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๗ ด้วยลายมือตนเองเสนอจำเลยที่ ๒ แทน และจำเลยที่ ๔ ก็ได้อาศัยร่างบันทึก ฉบับดังกล่าวเป็นแนวทางในการปรับแก้บันทึกเสนอโครงการใหม่ตามเอกสารหมาย จ. ๑๑ ซึ่งความข้อนี้ ก็ได้ความจากพันตำรวจโทรักศิลป์ รัตนวราหะ หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกรรมการบริหารโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ว่าพยานทราบจากจำเลยที่ ๔ ว่าโครงการจัดซื้อรถ และเรือดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยเป็นเรื่องที่กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร พิจารณาร่วมกันให้จัดทำขึ้น โดยพบว่าจำเลยที่ ๒ เป็นผู้สั่งให้ดำเนินการตามใบเสนอราคา OFFER NO. ๘๗๐/๐๔/๐๓/๕๘ และเอกสารคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าอีกจำนวน ๒ แฟ้ม เมื่อทำบันทึก

เสนอขออนุมัติโครงการในครั้งแรกที่มีรายละเอียดทางวิชาการไม่เพียงพอที่จะเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
จำเลยที่ ๒ เป็นผู้สั่งให้เปลี่ยนทำบันทึกเสนอโครงการดังกล่าวใหม่ จนต้องทำฉบับใหม่ขึ้นแทนตามร่างบันทึก
ของรองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณที่ได้รับจากกระทรวงมหาดไทยเมื่อประมาณเดือนเมษายน ๒๕๔๗
จากข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโครงการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงคดีนี้แท้ที่จริงแล้วมีที่มาเริ่มต้น
ที่กระทรวงมหาดไทย เมื่อมีการเสนอโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานครเข้ามาเพื่อขออนุมัติในครั้งแรกตามเอกสาร
หมาย จ. ๘ และ จ. ๙ แต่มีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์จนรองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณ ที่ปรึกษาด้านวิชาการ
ของจำเลยที่ ๒ ต้องเป็นผู้เขียนโครงการให้ โดยทำเป็นบันทึกเสนอจำเลยที่ ๒ ตามเอกสารหมาย จ. ๑๐
เป็นร่างเอกสารด้วยลายมือสรุปหลักการและรายละเอียดโครงการให้จำเลยที่ ๒ นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
และจำเลยที่ ๔ ได้นำไปปรับแก้บันทึกเสนอโครงการใหม่ตามเอกสารหมาย จ. ๑๑ ร่างเอกสารสรุปหลักการ
และรายละเอียดโครงการดังกล่าวเชื่อว่ารองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณที่ปรึกษาด้านวิชาการของจำเลยที่ ๒
คงไม่ทำเองโดยพลการ หากจำเลยที่ ๒ มิได้เป็นผู้สั่งการให้ทำขึ้น ซึ่งเท่ากับว่าขั้นตอนการเสนอโครงการดังกล่าว
นอกจากจำเลยที่ ๔ แล้ว จำเลยที่ ๒ ก็มีมีส่วนได้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยตั้งแต่แรก และมีพยานหลักฐาน
บ่งชี้ชัดเจนว่าการยื่นข้อเสนอของเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทย ต่อนายวันมูหะมัดนอร์
มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก็มีที่มาจากจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
อยู่ในช่วงเวลานั้นนั่นเอง นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าโครงการนี้แท้ที่จริงแล้วเริ่มต้นมาจากกระทรวงมหาดไทย
ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใช้อำนาจกำกับดูแลงานกรุงเทพมหานคร โดยจำเลยที่ ๒ ร่วมกับพวกคบคิดกันวางแผนขึ้น
ให้กรุงเทพมหานคร โดยจำเลยที่ ๔ ในฐานะผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ
นายสมัคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้นเขียนโครงการขึ้นมารองรับเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติ
เจือสมสอดคล้องกับที่นายสมัครได้เคยแถลงต่อที่ประชุมสภากรุงเทพมหานคร เพื่อขอก่อนนี้ผู้ก่อกวน
ตามรายงานการประชุมสภากรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ เอกสารหมาย ล. ๑๒๘ ว่า
โครงการดังกล่าวเป็นของรัฐบาลที่ทำให้กรุงเทพมหานคร โดยกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ริเริ่ม และ
ในประการสำคัญคือ เมื่อพิจารณาร่างบันทึกเสนอโครงการเอกสารหมาย จ. ๑๐ ของรองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณ
ที่เขียนขึ้น เปรียบเทียบกับรายการสินค้าตามใบเสนอราคา OFFER NO. ๘๗๐/๐๔/๐๓/๕๘ เอกสาร
หมาย จ. ๕ ยังพบว่ามีจำนวนรถดับเพลิงที่ต้องจัดหาจำนวน ๓๑๕ คัน และเรือดับเพลิงอีก ๓๐ ลำ

เท่ากับจำนวนที่เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทยเสนอต่อนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ในครั้งแรกอย่างน่าอัศจรรย์ใจ พยานหลักฐานดังที่ได้วินิจฉัยมามีเหตุผลเจือสมสอดคล้องกันเชื่อได้ โดยปราศจากข้อสงสัยว่า ร่างเสนอโครงการของรองศาสตราจารย์อัฉราพรรณรวมทั้งบันทึกเสนอโครงการที่จัดทำขึ้นนั้น ได้จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับใบเสนอราคาดังกล่าว เพื่อรองรับกับการเสนอขายสินค้า ให้เป็นไปตามความประสงค์ของจำเลยที่ ๕ ที่นำเสนอผ่านเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทย มิใช่เกิดจากความจำเป็นอันแท้จริงของกรุงเทพมหานคร และข้อเสนอของคณะที่ปรึกษาของจำเลยที่ ๒ ที่ให้ใช้วิธีดำเนินการในลักษณะรัฐต่อรัฐ โดยให้มีสัดส่วนการค้าต่างตอบแทนร้อยละ ๑๐๐ ก็ไปสอดคล้องกับ คำให้การของนายพรศิลป์ รองกรรมการบริษัท CPM ว่า บริษัท CPM ได้รับการติดต่อจากนายปราโมทย์ และนายวุฒ์ฟัก ฮอฟมันน์ ตัวแทนจำเลยที่ ๕ ให้ดำเนินการค้าต่างตอบแทนในปี ๒๕๔๕ ซึ่งขณะนั้น ยังไม่มีข้อเสนอจากเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทยแต่อย่างใด ยิ่งกว่านั้น ข้อเท็จจริงยังได้ความอีกว่าต่อมาภายหลังการทำข้อตกลงซื้อขายแล้ว เมื่อจำเลยที่ ๖ มีหนังสือขอให้ กระทรวงมหาดไทยพิจารณาทบทวนการจัดซื้อ จำเลยที่ ๒ กลับให้นายสมศักดิ์ คุณเงิน ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรี มีหนังสือแจ้งจำเลยที่ ๖ ครั้งหนึ่ง และเป็นผู้ลงชื่อในหนังสือแจ้งจำเลยที่ ๖ ด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง ตามเอกสารหมาย จ. ๗๖ และ จ. ๘๑ โดยอ้าง A.O.U. และข้อตกลงซื้อขายที่ทำกันไว้ เร่งรัดให้ กรุงเทพมหานครเปิด L/C แก่จำเลยที่ ๕ โดยทันที พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ ๒ มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดซื้อตั้งแต่แรก ในลักษณะเข้าไปสั่งการผลักดันโครงการเพื่อให้มีการจัดซื้อสินค้า และเร่งรัดให้จำเลยที่ ๖ ซึ่งเข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสืบต่อจากนายสมิคร เปิด L/C จ่ายเงินแก่จำเลยที่ ๕ ตามที่ตกลงกันมา จนนำไปสู่การจัดซื้อได้สินค้ารถและเรือดับเพลิงในราคาที่ไม่เหมาะสม เกิดความเสียหายแก่รัฐและกรุงเทพมหานคร อันเป็นการเอื้อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ ดังที่ได้วินิจฉัย มาแล้วข้างต้น ข้ออ้างของจำเลยที่ ๒ ว่า จำเลยที่ ๒ ไม่เคยมอบหมายหรือสั่งการรองศาสตราจารย์อัฉราพรรณ ให้เป็นผู้ตรวจสอบและวิเคราะห์โครงการ แต่เป็นการกระทำของรองศาสตราจารย์อัฉราพรรณเองโดยพลการ เพราะรองศาสตราจารย์อัฉราพรรณมีสาเหตุขัดแย้งกับคณะที่ปรึกษาของจำเลยที่ ๒ ขณะอยู่กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นสาเหตุที่ทำให้รองศาสตราจารย์อัฉราพรรณให้การพาดพิงถึง จำเลยที่ ๒ นั้น ไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะรับฟังได้ เพราะข้อเท็จจริงที่ได้ความจากการไต่สวนได้ความเพียงว่า ความขัดแย้งที่มีเป็นเรื่องราวระหว่างรองศาสตราจารย์อัฉราพรรณกับนายสุนทร โกคาชัยพัฒน์ ประธานที่ปรึกษา

ของจำเลยที่ ๒ เท่านั้น กรณีจึงถือไม่ได้ว่ารองศาสตราจารย์อัฉราพรรณมีสาเหตุโกรธเคืองกับจำเลยที่ ๒ อีกทั้งข้อเท็จจริงที่รองศาสตราจารย์อัฉราพรรณให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงชุดต่าง ๆ รวมทั้งที่มาเบิกความในชั้นศาล ก็เป็นการให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่รู้เห็นอย่างตรงไปตรงมา และที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่าการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงคดีนี้เป็นเรื่องของกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๒ ไม่ได้เข้าเกี่ยวข้องด้วย จำเลยที่ ๒ เพียงกำกับดูแลงานกรุงเทพมหานครเท่านั้น หากเป็นเช่นที่จำเลยที่ ๒ พยายามกล่าวอ้างจริง ก็ไม่มีเหตุผลที่จำเลยที่ ๒ จะต้องไปดูงานการผลิตรถดับเพลิงตามคำเชิญของจำเลยที่ ๕ ถึงสาธารณรัฐออสเตรเลีย และราชอาณาจักรเบลเยียม รวมทั้งการสั่งการให้รองศาสตราจารย์อัฉราพรรณปรับปรุงแก้ไขบันทึกของจำเลยที่ ๔ ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาและการพยายามเร่งรัดให้จำเลยที่ ๖ ซึ่งเข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสืบทอดจากนายสมัครเปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ ดังที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้น ข้อกล่าวอ้างของจำเลยที่ ๒ จึงไม่มีน้ำหนักรับฟัง

ส่วนจำเลยที่ ๑ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แม้พยานหลักฐานที่ได้ความจากการไต่สวนปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เป็นผู้เสนอโครงการเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีจนได้รับอนุมัติ และเป็นผู้ลงนามใน A.O.U. เป็นเหตุให้มีการจัดซื้อสินค้าในครั้งนั้นก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยที่ ๑ เพิ่งเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสืบทอดมาจากนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา โดยมีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๗ ดังนั้น ขณะที่จำเลยที่ ๑ นำนายปราโมทย์ไปพบจำเลยที่ ๒ เพื่อให้ช่วยผลักดันการขายรถดับเพลิงและอุปกรณ์บรรเทาสาธารณภัยที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ นั้น จำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวและข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องนี้มาตั้งแต่แรก การเสนอบันทึกขออนุมัติโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร ตามเอกสารหมายเลข จ. ๘ มีขึ้นตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ และนายสมัครได้เสนอโครงการดังกล่าวไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๗ ซึ่งขณะนั้นจำเลยที่ ๑ ยังดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ดูแลงานด้านการปรับปรุงกฎหมายอยู่ โครงการตามบันทึกขออนุมัติดังกล่าวเป็นงานในภารกิจของกรุงเทพมหานครซึ่งมีจำเลยที่ ๒ เป็นผู้กำกับดูแล และผ่านการพิจารณาวิเคราะห์โครงการโดยตรงจากคณะที่ปรึกษาด้านวิชาการของจำเลยที่ ๒ ในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลกรุงเทพมหานครมาแล้ว อีกทั้งข้อเท็จจริงจากการไต่สวนก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เข้ามามีส่วน

ในการสั่งการหรือแนะนำการเสนอโครงการดังกล่าวแต่อย่างใด ส่วนการลงนามเสนอเรื่องขออนุมัติโครงการต่อคณะรัฐมนตรีของจำเลยที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๗ นั้น ก็เป็นเพราะกรุงเทพมหานครไม่สามารถเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีได้เองโดยตรง แต่เป็นอำนาจหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้นเมื่อจำเลยที่ ๒ ทำบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๗ เสนอมายังจำเลยที่ ๑ เพื่อขอให้ลงนามในหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ เมื่อจำเลยที่ ๑ เห็นด้วยในหลักการตามที่เสนอมาในขณะนั้น การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นเพียงทำหน้าที่ผ่านเรื่องให้โดยไม่ได้มีอำนาจอนุมัติโครงการแต่อย่างใด

ส่วนการทำ A.O.U. ที่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ลงนามไปโดยไม่ได้ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการติดต่อทำความตกลงกับต่างประเทศ การทำสัญญาและสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่กำหนดให้ผู้ลงนามหากไม่ใช่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแล้ว จะต้องขออนุมัติตัวบุคคลที่จะลงนามหรือได้รับมอบอำนาจ (Full Powers) จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก่อนนั้น ข้อเท็จจริงได้ความจากคำเบิกความชี้แจงข้อเท็จจริงของจำเลยที่ ๑ ว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับแจ้งจากนายสมัครขอให้ลงนามใน A.O.U. ร่วมกับเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรียประจำประเทศไทย โดยแจ้งว่าเป็นเรื่องด่วนและล่าช้ามานานมากแล้วจากที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตั้งแต่วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ เมื่อจำเลยที่ ๑ พิจารณาเนื้อหาของข้อตกลงแล้ว เห็นว่ามีลักษณะเป็นเพียงกรอบในการดำเนินงานต่อไปของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องของแต่ละฝ่ายเท่านั้น จึงให้นัดลงนาม A.O.U. ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ และก่อนการลงนามจำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนายสมัครในฐานะเป็นหน่วยงานเจ้าของโครงการถึงความถูกต้องของการดำเนินการ ก็ได้รับการยืนยันจากนายสมัครว่าได้ตรวจสอบแล้ว ไม่มีปัญหาใด ๆ และรับว่าจะรีบมีหนังสือยืนยันมาอีกครั้งว่าสามารถดำเนินการได้โดยถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ได้ความว่าต่อมาในวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ นายสมัครก็ได้มีบันทึกด่วนที่สุด ถึงจำเลยที่ ๑ ยืนยันว่าการลงนามใน A.O.U. ดังกล่าวเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๖ แล้ว พฤติการณ์แห่งคดีดังที่ได้วินิจฉัยมาจึงมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าจำเลยที่ ๑ เห็นว่ากรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานเจ้าของโครงการน่าจะได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและขั้นตอนการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวโดยถูกต้องแล้ว อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจำเลยที่ ๑ ลงนามในข้อตกลงไปโดยไม่มีอำนาจ แต่ก็ได้รับความจากนายวิษณุ เครืองาม

ซึ่งดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีในขณะนั้นว่า คณะรัฐมนตรีนอกจากได้อนุมัติโครงการตามที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ แล้ว ยังรับทราบการดำเนินการต่าง ๆ ต่อมา รวมทั้งการลงนามใน A.O.U. ของจำเลยที่ ๑ กับอนุมติผูกพันงบประมาณข้ามปีและเพิ่มเติมวงเงินเป็นค่าธรรมเนียมในการเปิด L/C ให้อีก ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท จึงมีเหตุให้เชื่อได้ว่าคณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในตัวบุคคลที่จะไปลงนามใน A.O.U. แล้วตั้งแต่วันอนุมัติโครงการที่สำคัญเมื่อรับทราบการลงนามใน A.O.U. ของจำเลยที่ ๑ แล้ว ก็ไม่มีผู้ใดในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีที่ทักท้วงว่าไม่ถูกต้อง ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าโครงการนี้มีการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและรับทราบถึง ๕ ครั้ง โดยไม่มีการท้วงติงใด ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจากรัฐมนตรีที่เข้าร่วมประชุมอยู่ด้วย ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่าคณะรัฐมนตรีได้รับทราบและถือว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามโดยคณะรัฐมนตรีให้สัตยาบันแก่การลงนามนั้นแล้ว ส่วนรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าตามใบเสนอราคา OFFER No. ๘๗๐/๐๔/๐๓/๕๘-๑ ที่จำเลยที่ ๕ มีถึงจำเลยที่ ๑ ในวันลงนามใน A.O.U. ที่โจทก์อ้างว่าจำเลยที่ ๑ ทราบแล้วว่าสินค้าที่จะจัดซื้อมีรายการที่ไม่เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีนั้น จำเลยที่ ๑ ให้การและเบิกความยืนยันมาตลอดว่าขณะลงนาม A.O.U. นั้น ไม่มีเอกสารดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งความข้อนี้เมื่อได้พิจารณาจากวันที่ในเอกสารใบเสนอราคาแล้ว เป็นเอกสารที่สร้างขึ้นลงวันที่เดียวกับวันลงนามใน A.O.U. ดังนั้น การเสนอราคาถึงจำเลยที่ ๑ จึงเป็นไปได้ที่จะมีการส่งให้ภายหลังจากที่จำเลยที่ ๑ ลงนามทำ A.O.U. แล้ว ทั้งจากข้อความใน A.O.U. ดังกล่าวไม่ว่าเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาเยอรมัน ก็ไม่อาจเข้าใจได้ว่า A.O.U. นั้นมีเอกสารแนบท้ายอยู่ด้วย และหากเป็นเอกสารแนบประกอบ A.O.U. ในขณะลงนาม ก็ไม่ปรากฏว่ามีการลงนามกำกับในเอกสารดังกล่าวเหมือนเช่นที่ลงไว้ใน A.O.U. ข้อเท็จจริงจึงเชื่อได้ว่า ขณะที่จำเลยที่ ๑ ลงนามใน A.O.U. ยังไม่มีเอกสารตามใบเสนอราคาดังกล่าวแต่อย่างใด สำหรับรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าที่เสนอมาภายหลัง ก็เป็นเรื่องที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จะจัดซื้อต้องนำไปพิจารณาก่อนตัดสินใจทำสัญญาต่อไป

ส่วนที่จำเลยที่ ๑ มีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ตอบจำเลยที่ ๖ ที่ขอให้พิจารณาทบทวนตรวจสอบความถูกต้องของขั้นตอนการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทนที่ไม่เป็นไปตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ฯ และให้มีการเปรียบเทียบราคาของสินค้าที่จัดซื้อจากแหล่งผลิตอื่น เนื่องจากมีผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น จำเลยที่ ๑ ก็เบิกความยืนยันว่าเป็นเพียงการให้ความเห็น เพราะหากทุกอย่างเป็นไปโดยถูกต้อง ก็ควรทำไปตามสัญญา มิใช่เป็นหนังสือสั่งการแต่อย่างใด และ

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพมหานครที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกระทรวงมหาดไทยต่างเป็นหน่วยงานตามกฎหมายมหาชน ไม่สามารถบังคับบัญชาสั่งการกันได้ จำเลยที่ ๑ ได้แต่กำกับดูแลและใช้อำนาจตรวจสอบหรือระงับยับยั้ง หากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครปฏิบัติขัดต่อกฎหมายเท่านั้น หากกรุงเทพมหานครเห็นว่าการจัดซื้อตามสัญญา ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือสื่อว่ามีการทุจริต ก็มีหน้าที่ต้องตรวจสอบแล้วรายงานไปยังจำเลยที่ ๑ เพราะเป็นโครงการของกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถสั่งให้ทบทุนการจัดทำโครงการโดยไม่มีข้อมูลใด ๆ ได้ จากเหตุผลดังกล่าว เห็นได้ว่าหนังสือที่จำเลยที่ ๑ มีถึงจำเลยที่ ๖ เป็นแต่เพียงการให้ความเห็นไปตามข้อเท็จจริงที่มีในขณะนั้น ไม่มีลักษณะเป็นคำสั่ง การไม่สั่งให้ทบทุนการจัดซื้อตามที่จำเลยที่ ๖ มีหนังสือแจ้งนั้น ก็เพราะเป็นหน้าที่ของจำเลยที่ ๖ ที่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้วรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ และภายหลังต่อมา ก็ปรากฏว่าจำเลยที่ ๖ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณารายละเอียดในการจัดซื้อ โดยมีนายสามารถราชพลสิทธิ์ เป็นประธานและเปิด L/C ไปตามที่คณะกรรมการดังกล่าวเสนอ ดังนั้น พยานหลักฐานที่ได้ความจากการไต่สวนยังไม่เพียงพอที่จะรับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยที่ ๑ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริตตามที่โจทก์ฟ้อง

สำหรับจำเลยที่ ๓ ที่โจทก์ฟ้องกล่าวหาว่าจำเลยที่ ๓ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการทำการค้าต่างตอบแทนในครั้งนั้นนั้น ข้อเท็จจริงจากรายงานการไต่สวนได้ความว่า เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๑ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้โครงการจัดซื้อจัดจ้างจากต่างประเทศที่มีมูลค่าตั้งแต่ ๓๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้ดำเนินการจัดซื้อโดยมีเงื่อนไขการค้าต่างตอบแทนในอัตราส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของมูลค่าสินค้าหรือบริการที่จัดซื้อจัดจ้างจากต่างประเทศ ต่อมา มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๓ กำหนดให้มีคณะกรรมการการค้าต่างตอบแทนขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่กำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและอัตราส่วนการค้าต่างตอบแทน ตลอดจนยกเว้นการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๖ มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๖ ให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่มีบทเฉพาะกาลให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการเกี่ยวกับการการค้าต่างตอบแทนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินการ

การค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๓ ต่อไปจนกว่าคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๖ จะมีมติเปลี่ยนแปลง และในที่สุดต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๗ คณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีมติมอบหมายให้กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ กำกับ ควบคุม และ ตรวจสอบการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน และเพื่อให้เป็นไปตามที่ได้รับมอบหมาย กระทรวงพาณิชย์ จึงได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ขึ้นใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๗ โดยโอนอำนาจการกำหนดรายการสินค้า ในบัญชีรายการสินค้าการค้าต่างตอบแทนจากอำนาจของคณะกรรมการการค้าต่างตอบแทนมาเป็นอำนาจของ อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ

ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพ การทำงานสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดซื้อครุภัณฑ์ที่จะใช้ในกิจการดับเพลิง ของกรุงเทพมหานครแล้ว ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ให้กระทรวงพาณิชย์ เร่งรัดดำเนินการเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ โดยให้เน้นไก่ต้มสุกเป็นสินค้าที่จะดำเนินการเป็นลำดับแรก เห็นว่า ตามบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๗ เอกสารหมายเลข จ. ๔๔๔ หน้า ๑๑๘๘๘ อันเป็นที่มาของมติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ดังกล่าว นายยรรยง พวงราช รองปลัดกระทรวงพาณิชย์ หัวหน้ากลุ่มภารกิจ ด้านการค้าต่างประเทศ เป็นผู้เสนอให้เร่งรัดการส่งออกสินค้าไก่และผลิตภัณฑ์ในสต็อก เพื่อช่วยเหลือ หน่วยงานภาคเอกชนผู้ผลิตและเลี้ยงไก่เพื่อการส่งออก และสร้างสภาพคล่องทางการเงินให้มีการหมุนเวียน ป้องกันผลกระทบที่เกิดแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์และธุรกิจต่อเนื่อง โดยเร่งให้มีการเจรจากับต่างประเทศที่มีศักยภาพในการนำเข้าและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อไทยเพื่อระบายสินค้าที่มีในสต็อก กับให้รัฐบาลดำเนินการรับซื้อและรับจําหน่ายสินค้าไก่ที่มีอยู่ จำเลยที่ ๓ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เห็นชอบด้วยและสั่งการให้ผลักดันการเจรจาแลกเปลี่ยนกันโดยถือเป็นสินค้าลำดับแรกตามที่มีการเสนอ ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ที่ให้กระทรวงพาณิชย์เร่งรัดดำเนินการเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทนและให้เน้นไก่ต้มสุกเป็นสินค้าลำดับแรกแทนที่จะเป็นไก่สดแช่แข็ง โดยเชื่อว่าเกิดจากการผลักดันของจำเลยที่ ๓ ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีนั้น ข้อเท็จจริงได้ความจากนายพดล สระวาสี

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการค้าชายแดนและมาตรการพิเศษทางการค้าว่า ขณะนั้นมีใช้วัตถุดิบกระป๋อง จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะส่งออกไก่สดแช่แข็งไปต่างประเทศได้ ข้อเสนอในการเร่งรัดให้เจรจาส่งออกสินค้า ผลิตภัณฑ์ไก่ไปต่างประเทศเพื่อระบายผลิตภัณฑ์ในสต็อกของเอกชน จึงต้องเป็นไก่แปรรูปแช่แข็งหรือ ไก่ต้มสุกนั่นเอง เพราะขณะนั้นไก่แปรรูปแช่แข็งยังสามารถส่งออกไปต่างประเทศได้ ซึ่งก่อนคณะรัฐมนตรี มีมติเรื่องไก่ต้มสุกเป็นสินค้าลำดับแรกในการทำการค้าต่างตอบแทน กระทรวงพาณิชย์ได้เคยเสนอ มาตรการแก้ไขต่อนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๗ ให้เจรจากับประเทศที่ประกาศห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทย เป็นยินยอมให้นำเข้าไก่ที่ปรุงสุกแล้วและจากโรงงานที่มีระบบการควบคุมที่ดี ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแทน ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่กรุงเทพมหานครจะเสนอโครงการ เพื่อขออนุมัติจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงในคดีนี้ ทั้งตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๗ ก็คงให้กระทรวงพาณิชย์รับไปดำเนินการเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทนกับรัฐบาลสาธารณรัฐออสเตรเลีย โดยให้ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้ทำการค้าต่างตอบแทนในสินค้า OTOP แต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการ การค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ตามเอกสารหมายเลข จ. ๔๔๔ หน้า ๑๑๗๗๓ แล้ว ในข้อ ๖ กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ปรากฏว่ามูลค่าที่แท้จริงของสินค้าที่ต้องมีการนำเข้าและหรือค่าจ้างบริการจากต่างประเทศ สำหรับโครงการมีมูลค่ารวมตั้งแต่สามร้อยล้านบาทขึ้นไป ให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจเจ้าของโครงการ ลงนามในสัญญาการซื้อหรือการจ้างบริการได้ต่อเมื่อได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากกรมการค้าต่างประเทศว่า ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ได้รับการคัดเลือกได้ทำสัญญาการค้าต่างตอบแทนกับกรมการค้าต่างประเทศแล้ว แต่ในคดีนี้ก็กลับปรากฏว่ากรุงเทพมหานครได้ลงนามในข้อตกลงซื้อขายกับจำเลยที่ ๕ ไปแล้ว โดยไม่คำนึงว่า จะมีการทำสัญญาการซื้อตอบแทนแล้วหรือไม่ อันเป็นการฝ่าฝืนประกาศกระทรวงพาณิชย์ดังกล่าว ดังที่ได้วินิจฉัยมาแล้วในประเด็นความรับผิดของจำเลยที่ ๒ และที่ ๔ ดังนั้น การทำข้อตกลงการค้าต่างตอบแทน ในเวลาต่อมาโดยกำหนดให้ไก่ต้มสุกเป็นสินค้าที่สามารถจะทำการซื้อตอบแทนได้หรือไม่ จึงไม่ใช่สาระสำคัญ เพราะข้อตกลงซื้อขายได้มีการลงนามทำกันไปก่อนแล้ว

ข้อเท็จจริงที่ได้ความจากการไต่สวน ปรากฏว่าการทำข้อตกลงการค้าต่างตอบแทนระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศกับจำเลยที่ ๕ ตามเอกสารหมายเลข จ. ๗๔ ในข้อตกลงข้อ ๘ ที่ให้จำเลยที่ ๕ ซึ่งต้องเป็นฝ่ายปฏิบัติตามสัญญาสามารถโอนสิทธิ ผลประโยชน์และข้อผูกพันต่าง ๆ ทั้งปวงภายใต้

สัญญาดังกล่าวไปให้บริษัท CPM ดำเนินการแทน และยอมให้จำเลยที่ ๕ นำมูลค่าการส่งออกของ บริษัท CPM มาตัดยอดบัญชีตามสัญญาซื้อตอบแทนได้ ซึ่งประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องแนวทางปฏิบัติ เกี่ยวกับการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๗ ได้เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้ และ ทางการไต่สวนยังได้ความว่า การมอบหมายให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือหรือบริษัทการค้า ระหว่างประเทศดำเนินการแทนเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทนนั้นเป็นแนวปฏิบัติที่รับรู้กันและมีอยู่ก่อนแล้ว ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๓ และระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๖ หาใช่เพียงเกิด กรณีเช่นนี้ขึ้นเป็นครั้งแรกจากประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการ การค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่จำเลยที่ ๓ เป็นผู้ลงนามไม่ ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการทำการค้าต่างตอบแทนในคดีนี้ จึงหาได้เกิดจากการออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ฯ ของจำเลยที่ ๓ ในเรื่องดังกล่าว หรือการผลักดันให้ไต่ถามสุดเป็นสินค้าในบัญชีที่จะทำการค้าตอบแทนแต่อย่างใดไม่ เพราะหากการส่งออกไต่ถามสุดตามสัญญาดังกล่าวสามารถเพิ่มยอดการส่งออกของสินค้าไทยไปยังประเทศ ที่ต้องการเปิดตลาดใหม่ได้ ย่อมเกิดประโยชน์ช่วยลดการขาดดุลการส่งออกและดุลการชำระเงินแก่ประเทศ เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ของการทำการค้าต่างตอบแทนแล้ว ความเสียหายที่เกิดจาก การทำการค้าต่างตอบแทนก็จะมี แต่การที่บริษัท CPM สามารถนำมูลค่าการส่งออกไต่ถามสุดของตน ที่ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นและประเทศอังกฤษซึ่งแท้ที่จริงแล้วน่าจะเป็นยอดการส่งออกตามปกติ ที่บริษัท CPM มีอยู่แล้วมาตัดยอดบัญชีตามข้อมูลรายละเอียดการตัดบัญชีเอกสารหมายเลข จ. ๔๔๑ ได้นั้น ปรากฏจากบันทึกสำนักมาตรการพิเศษทางการค้า ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ เอกสารหมายเลข จ. ๔๔๔ หน้า ๑๑๘๙๖ ว่า การกำหนดประเทศต้องห้ามสำหรับสินค้าที่จะทำการค้าตอบแทน มีหลักเกณฑ์ การกำหนดประเทศต้องห้ามไว้ว่าจะต้องไม่ใช่ประเทศที่มีส่วนแบ่งตลาดเกินร้อยละ ๓๐ หรือประเทศ ที่มีส่วนแบ่งตลาดเกินร้อยละ ๒๕ ถึง ๓๐ และมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปีติดต่อกัน ๓ ปี และจากสถิติการส่งออกสินค้าไต่ถามสุดประจำปี ๒๕๔๖ ประเทศญี่ปุ่นและอังกฤษมีส่วนแบ่งตลาด เกินร้อยละ ๓๐ ตามหลักเกณฑ์ ที่เป็นประเทศต้องห้ามนำยอดการส่งออกไปประเทศดังกล่าวมาตัดบัญชี เพราะมียอดการส่งออกไต่ถามสุดประจำปี ๒๕๔๖ หรือไต่ถามสุดสูงอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องส่งเสริมให้เปิดตลาดใหม่ ในประเทศดังกล่าว ซึ่ง นายราเชนทร์ พจนสุนทร อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศก็ได้ให้ความเห็นชอบ

กำหนดประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศต้องห้ามทำการค้าต่างตอบแทนในรายการสินค้าไก่แปรรูปแช่แข็งแล้ว และบัญชีรายการสินค้าสำหรับการทำการค้าต่างตอบแทนกับประเทศต้องห้ามดังกล่าวยังคงมีผลใช้ต่อเนื่อง มาจนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๘ ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๔๔๔ หน้า ๑๑๘๓๕ ถึง ๑๑๘๓๖ เท่ากับว่าการทำสัญญาซื้อตอบแทนในระหว่างนั้นไม่สามารถนำมูลค่าการส่งออกไก่ต้มสุกไปประเทศญี่ปุ่น มาทำการค้าต่างตอบแทนตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ฯ ได้ เพราะสินค้านี้สามารถส่งออก ไปประเทศญี่ปุ่นได้เป็นปกติในปริมาณที่สูงมากอยู่แล้ว การส่งออกไก่ต้มสุกไปประเทศญี่ปุ่น ในการทำการค้าต่างตอบแทนจึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะรัฐมนตรีที่ต้องการให้ระบายนสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดการขยายตลาดการส่งออกสินค้านั้น จึงเป็นที่เห็นได้ถึงความเสียหายจาก ข้อตกลงการค้าต่างตอบแทนในคดีนี้เกิดขึ้นจากขั้นตอนการกำหนดประเทศต้องห้ามในสัญญาซื้อตอบแทนเท่านั้น โดยปรากฏจากตาราง ปี รายการผลิตภัณฑ์ - ประเทศต้องห้าม ทำสัญญาซื้อตอบแทนระหว่าง กรมการค้าต่างประเทศกับจำเลยที่ ๕ ที่ไม่ได้กำหนดประเทศต้องห้ามสำหรับสินค้าเนื้อไก่แปรรูปแช่แข็งไว้ อันเป็นช่องทางให้บริษัท CPM สามารถนำมูลค่าการส่งออกตามปกติไปประเทศญี่ปุ่นของตนมาตัดยอดบัญชีได้ เท่ากับว่าไม่มีการส่งออกเพิ่มขึ้นจากการทำการค้าต่างตอบแทนในครั้งนี้ และทำให้ผลของการทำการค้าต่างตอบแทน ไม่เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง ทั้งนี้เห็นได้ว่าเพราะบริษัท CPM ทำหนังสือขอไป เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ตามเอกสารหมายเลข จ.๔๔๔ หน้า ๑๑๘๙๒ เพียงอ้างว่าจะผลักดันการส่งออก เพื่อทดแทนไก่สดแช่แข็งเท่านั้น ซึ่งต่อมาวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ นายพดล สระวาสี ผู้อำนวยการ สำนักมาตรการพิเศษทางการค้า ก็ทำบันทึกตามเอกสารหมายเลข จ.๔๔๔ หน้า ๑๑๘๓๘ เสนอความเห็น ให้ทำสัญญาซื้อตอบแทนกับจำเลยที่ ๕ ดังกล่าว โดยไม่มีการให้เหตุผลใดเป็นพิเศษที่จะยกเว้นหลักเกณฑ์ กำหนดประเทศต้องห้ามสำหรับสินค้าไก่แปรรูปแช่แข็งในตาราง ปี แนบทำสัญญาซื้อตอบแทน และปรากฏว่านายราเชนทร์ในฐานะอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศก็ได้ยอมลงนามในสัญญาซื้อตอบแทน โดยไม่กำหนดประเทศต้องห้ามสำหรับสินค้าไก่แปรรูปแช่แข็งในสัญญาที่ทำกับจำเลยที่ ๕ ตามที่บริษัท CPM ขอ อันเป็นเหตุให้บริษัท CPM แต่รายเดียวเท่านั้นที่สามารถนำยอดการส่งออกไก่แปรรูปแช่แข็งไปประเทศญี่ปุ่น มาตัดยอดบัญชีสินค้าต่างตอบแทนได้ จนเกิดความเสียหายแก่ประเทศ ซึ่งลักษณะการดำเนินการนี้มีลักษณะ เป็นการปฏิบัติงานประจำตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการ การค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กำหนดให้เป็นอำนาจของกรมการค้าต่างประเทศ โดยทางการไต้หวัน

ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานใด ๆ ว่าจำเลยที่ ๓ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ จะเข้ามาบงการหรือมีส่วนเกี่ยวข้องเข้าชี้แนะหรือสั่งการในเรื่องดังกล่าวแก่นายนพดลหรือนายราเชนทร์ แต่อย่างใด ความเสียหายที่เกิดจากการทำการค้าต่างตอบแทนในคดีนี้ เห็นได้ว่าเป็นความผิดหรือบกพร่อง เฉพาะกรณีของหัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยที่ ๓ ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลหน่วยงาน แม้ว่าบริษัท CPM เป็นบริษัทในเครือของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) ที่เป็นบริษัทญาติของจำเลยที่ ๓ แต่เมื่อไม่มีพยานหลักฐานใด บ่งชี้ว่าประโยชน์ที่บริษัท CPM ได้รับจากจำเลยที่ ๕ เป็นผลที่เกิดจากการกระทำใด ๆ ของจำเลยที่ ๓ จะเพียงแค่อนุมานเอาว่าการที่บริษัท CPM เป็นบริษัทญาติของจำเลยที่ ๓ จึงเชื่อว่าจำเลยที่ ๓ มีส่วนรู้เห็น เกี่ยวกับการทำข้อตกลงการค้าต่างตอบแทนโดยมีเจตนาทุจริตตามฟ้องโจทก์หาได้ไม่ การกระทำของ จำเลยที่ ๓ จึงฟังไม่ได้ว่าเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง หรือจำเลยที่ ๕ โดยมีชอบ

จากข้อเท็จจริงดังที่วินิจฉัยมา องค์กรคณะผู้พิพากษาโดยเสียงข้างมากจึงมีมติว่าการดำเนินการ ในโครงการพัฒนาระบบบริหารและเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงการจัดซื้อสำเร็จ มีขั้นตอนการดำเนินการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แต่จำเลยที่ ๒ และที่ ๔ ผ่าฝืนไม่ปฏิบัติ และยกเว้นการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องโดยตลอด เพื่อให้สามารถจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงจากจำเลยที่ ๕ ให้ได้ตามที่ได้เจรจากันมา มีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ โดยมีชอบ เป็นเหตุให้รัฐต้องเสียหาย การกระทำของจำเลยที่ ๒ และที่ ๔ จึงเป็นการร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามฟ้อง แต่พยานหลักฐานที่ได้ความจากการไต่สวนยังไม่เพียงพอที่จะรับฟังว่าจำเลยที่ ๑ และที่ ๓ ได้มีส่วนร่วม กระทำความผิดด้วย

เมื่อผลแห่งการวินิจฉัยเป็นดังนี้ คดีจึงมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า การกระทำของจำเลยที่ ๒ และที่ ๔ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือไม่ เห็นว่า สินค้ารถและเรือดับเพลิงที่มีคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าเช่นเดียวกับที่จัดซื้อ ในคดีนี้ เป็นสินค้าที่มีผู้ผลิตและจำหน่ายหลายราย สามารถจัดซื้อได้ด้วยวิธีการปกติตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุ แต่จากการเสนอแนะของคณะที่ปรึกษาของจำเลยที่ ๒ ที่ให้ใช้วิธีการจัดซื้อโดยวิธีรัฐต่อรัฐ จึงเกิดข้อเสนอ

จากเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลียประจำประเทศไทย จนนำไปสู่การทำ A.O.U. ตามเอกสารหมายเลข จ. ๓๖ ซึ่งเป็นข้ออ้างว่าต้องดำเนินการตามข้อตกลงด้วยการจัดซื้อพัสดุที่ต้องจัดซื้อโดยตรงจากต่างประเทศ เป็นเหตุให้คณะกรรมการจัดซื้อต้องทำการจัดซื้อสินค้าเฉพาะจากจำเลยที่ ๕ เท่านั้น จึงต้องใช้การจัดซื้อโดยวิธีพิเศษ ไม่อาจใช้การประกวดราคาให้ผู้ขายรายอื่นเข้าเสนอราคาได้ ทำให้การจัดซื้อในคดีนี้ไม่มีการแข่งขันราคากันอย่างเป็นธรรม จากข้อเท็จจริงดังที่วินิจฉัยมา การจัดซื้อที่เกิดขึ้นเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างจำเลยที่ ๒ และที่ ๔ มาแต่แรกที่จะซื้อสินค้าดังกล่าวจากจำเลยที่ ๕ ข้อเสนอรับพันธการค่าต่างตอบแทนและให้ดำเนินการในลักษณะรัฐต่อรัฐเป็นเพียงข้ออ้างและวิธีการดำเนินการเพื่อเอื้ออำนวยให้จำเลยที่ ๕ สามารถเข้าเป็นผู้มีสิทธิเข้าทำสัญญากับกรุงเทพมหานครได้แต่เพียงรายเดียว โดยมีมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมหรือเพื่อเอื้ออำนวยให้จำเลยที่ ๕ ผู้เข้าเสนอราคาเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ จำเลยที่ ๔ เป็นประธานกรรมการบริหารโครงการ ฯ และเป็นประธานกรรมการจัดซื้อด้วย เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ส่วนจำเลยที่ ๒ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่วมกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว องค์คณะผู้พิพากษาโดยเสียงข้างมากจึงมีมติว่าการกระทำของจำเลยที่ ๒ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๓ ประกอบมาตรา ๑๒ ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๔ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ แต่จำเลยที่ ๒ และที่ ๔ ไม่ใช่ผู้มีหน้าที่ออกแบบกำหนดราคา กำหนดเงื่อนไขหรือกำหนดผลประโยชน์ตอบแทน อันเป็นมาตรฐานในการเสนอราคา จึงไม่อาจเป็นความผิดตามมาตรา ๑๑ ของบทบัญญัติดังกล่าว

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า จำเลยที่ ๖ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยการมีคำสั่งออกหนังสือถึงธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ขอเปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและกรุงเทพมหานคร และโดยทุจริตหรือไม่ เห็นว่า ก่อนจำเลยที่ ๖ เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำเลยที่ ๖ รับทราบแล้วว่ามีการกล่าวหาว่ามีการทุจริตเกี่ยวกับการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิงในโครงการนี้ โดยได้ความจากนายยุทธพงศ์ จรัสเสถียร ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้มอบหมายให้

นายยุทธพงศ์ตรวจสอบติดตามโครงการจัดซื้อรถและเรือดับเพลิง ซึ่งพบข้อพิรุณและเบาะแสการทุจริต และนายยุทธพงศ์ได้ยื่นกระทู้ถามผู้เกี่ยวข้องในสภา ทั้งที่เป็นกระทู้สดและการอภิปรายในการพิจารณางบประมาณของสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้งเมื่อจำเลยที่ ๖ ซึ่งเป็นผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายยุทธพงศ์ยังไปพบและแจ้งเบาะแสการทุจริตในเรื่องดังกล่าวแก่จำเลยที่ ๖ ในการประชุมพรรคอีกด้วย นอกจากนี้ได้ความจากนายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองประธานที่ปรึกษาพรรคประชาธิปัตย์ ว่าเคยแจ้งจำเลยที่ ๖ แล้วว่า มีเบาะแสล่าวหาการจัดซื้อในโครงการดังกล่าวว่ามีราคาสูง การดำเนินโครงการมีการเร่งรีบลงนามในสัญญาและมีข้อกล่าวหาว่าน่าจะมีการทุจริตให้จำเลยที่ ๖ เร่งตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าว ถ้ายังไม่เปิด L/C ก็ไม่ควรเปิด และให้ต่อรองราคาจนถึงที่สุดด้วย ดังนั้น ในวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๗ หลังการฟังบรรยายสรุปงานของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแล้ว จำเลยที่ ๖ ได้สั่งการให้จำเลยที่ ๔ ทาราคาเปรียบเทียบของรถดับเพลิงที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเคยจัดซื้อทันที แต่จำเลยที่ ๔ กลับมารายงานว่าราคาที่ซื้อจากจำเลยที่ ๕ แพงกว่าที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเคยจัดซื้อเมื่อปี ๒๕๔๐ เพียงร้อยละ ๑๔.๕๘ เท่านั้น นอกจากนี้จำเลยที่ ๖ ยังได้ขอให้กระทรวงมหาดไทยตรวจสอบและพิจารณาทบทวนโครงการถึง ๒ ครั้ง โดยครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ จำเลยที่ ๖ มีหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทยตามเอกสารหมายเลข ๑๗๓ ขอให้พิจารณาทบทวนการจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ โดยให้เหตุผลว่า ตามข้อกำหนด A.O.U. ไม่เปิดช่องให้กรุงเทพมหานครสามารถทบทวนเปรียบเทียบราคาของสินค้าตามข้อตกลงที่ลงนามไปแล้วกับราคาสินค้าจากแหล่งผลิตอื่นได้ แต่นายสมศักดิ์ คุณเงิน ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีฯ ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๗ แจ้งตอบกลับมายังจำเลยที่ ๖ ว่า จำเลยที่ ๒ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๗๓ ของจำเลยที่ ๖ แล้ว เห็นว่าไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากโครงการดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีมาเป็นลำดับ และได้มีการลงนามใน A.O.U. และสัญญาจัดซื้อแล้ว รวมทั้งจำเลยที่ ๕ ก็ได้ลงนามในสัญญาการซื้อต่างตอบแทน (Counterpurchase Agreement) กับกรมการค้าต่างประเทศแล้วด้วย จึงเห็นควรเร่งรัดดำเนินการเปิด L/C เพื่อให้เป็นไปตาม A.O.U. และสัญญาจัดซื้อดังกล่าวข้างต้น อีกทั้งยังให้คำแนะนำในตอนท้ายของหนังสือฉบับนั้นด้วยว่า หากกรุงเทพมหานครสามารถทำการเจรจาต่อรองกับจำเลยที่ ๕

เพื่อให้สามารถเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ได้มากขึ้นในกรณีการอบรมบุคลากร ระยะเวลาการประกันความเสียหายของอุปกรณ์และรับมอบอุปกรณ์อะไหล่โดยไม่คิดมูลค่าก็สามารถทำสัญญาเพิ่มเติมภายหลังได้ รายละเอียดปรากฏตามบันทึกข้อความที่ มท ๐๑๐๐.๒ (๑)/๙๔๐ เอกสารหมาย จ. ๑๗๔ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๗ หลังจากที่นายยุทธพงศ์สงวราคารัดดับเพลิงและอุปกรณ์ของราชอาณาจักรสเปนมาให้เปรียบเทียบและมีหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อให้ตรวจสอบไต่สวนความผิดปกติของการจัดซื้อครั้งนี้ จำเลยที่ ๖ ก็ได้มีหนังสือขอให้จำเลยที่ ๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาทบทวนการจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์จากสาธารณรัฐออสเตรียอีก โดยในครั้งนี้อ้างเลยที่ ๖ ได้ทำบันทึกข้อความทำความเข้าใจถึงขั้นตอนการจัดซื้อและลงนามในสัญญาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายด้วยว่าตามที่กรุงเทพมหานคร โดยคณะผู้บริหารชุดเก่าของนายสมัครได้ลงนามในสัญญาจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ในลักษณะการค้าต่างตอบแทนกับบริษัทจำเลยที่ ๕ และกรุงเทพมหานครโดยคณะผู้บริหารชุดใหม่ของจำเลยที่ ๖ ได้ร้องขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาทบทวนการจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ตามสัญญาดังกล่าว แต่กระทรวงมหาดไทยแจ้งตอบให้กรุงเทพมหานครทราบว่าไม่สามารถดำเนินการได้เพราะโครงการได้ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และได้มีการลงนามใน A.O.U. และสัญญาจัดซื้อแล้วรวมทั้งบริษัทจำเลยที่ ๕ ได้ลงนามในการซื้อต่างตอบแทนกับกรมการค้าต่างประเทศแล้วด้วยจึงขอให้กรุงเทพมหานครเร่งรัดการเปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ นั้น กรุงเทพมหานครได้พิจารณาข้อเท็จจริงของขั้นตอนการจัดซื้อและการลงนามในสัญญาดังกล่าวแล้ว พบว่ากรมการค้าต่างประเทศกระทรวงพาณิชย์ ได้แจ้งกรุงเทพมหานครทราบว่า กรณีการจัดทำสัญญาซื้อตอบแทนระหว่างกรมการค้าต่างประเทศกับจำเลยที่ ๕ ตามสัญญาเลขที่ DFT ๓๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นเวลาภายหลังการลงนามในสัญญาจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ ระหว่างกรุงเทพมหานครกับบริษัทจำเลยที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ และมีได้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กำหนดให้ต้องมีการลงนามในสัญญาการซื้อตอบแทนก่อนลงนามในสัญญาซื้อขายตามโครงการ ประกอบกับกรุงเทพมหานครได้รับแจ้งว่ามีผู้ยื่นเรื่องราวต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนกรณีการจัดซื้อรถดับเพลิงที่มีการดำเนินการไม่ถูกต้องในหลายประการด้วย กรุงเทพมหานครจึงเห็นว่ากระทรวงมหาดไทยควรพิจารณาทบทวนตรวจสอบความถูกต้องของการจัดซื้อรถดับเพลิง

และอุปกรณ์ก่อนและควรจะได้มีการทบทวนเพื่อให้มีการเปรียบเทียบราคาระดับเพลิงและอุปกรณ์ตามสัญญา กับสินค้าประเภทเดียวกันจากแหล่งผลิตอื่น ๆ อีกครั้ง เพื่อให้เกิดความสุจริต และความโปร่งใส ของขั้นตอนการจัดซื้อต่อไป รายละเอียดปรากฏตามบันทึกข้อความที่ กท ๐๒๐๐/๑๐๕๑ ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๗ เอกสารหมาย จ. ๑๗๗ หน้า ๔๕๘๐-๔๕๘๑ ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ในฐานะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๑๐๐/๑๓๖๒๕ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ เอกสารหมาย จ. ๑๗๘ หน้า ๔๕๘๒-๔๕๘๗ ตอบกลับมาว่า

“... ๑. กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือเพื่อปรึกษาหารือกับกระทรวงพาณิชย์เกี่ยวกับการลงนามสัญญาในโครงการจัดซื้อรถดับเพลิงของกรุงเทพมหานครว่า เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ หรือไม่ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้พิจารณาข้อหารือดังกล่าวแล้วมีความเห็นว่า ตามข้อ ๖ ของประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการการค้าต่างตอบแทน พ.ศ. ๒๕๔๗ มีเจตนารมณ์เพื่อเป็นการป้องกันการบิดพลิ้วเกี่ยวกับการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทน เนื่องจากหากผู้เสนองานที่ได้รับการคัดเลือก ดำเนินการลงนามในสัญญาการจัดซื้อไปก่อน แล้วจึงลงนามสัญญาการค้าต่างตอบแทนภายหลัง ผู้เสนองานอาจจะละเลยที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการค้าต่างตอบแทนได้ จึงต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติ ให้มีการลงนามสัญญาการค้าต่างตอบแทนก่อน เพื่อเป็นหลักประกันมิให้ผู้เสนองานบิดพลิ้วเกี่ยวกับการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทน ซึ่งแนวปฏิบัติตามข้อ ๖ จะต้องนำข้อ ๗ วรรค ๒ มาพิจารณาประกอบด้วย เกี่ยวกับการกำหนดรายการสินค้าซื้อตอบแทน ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ให้เน้นสินค้าไถ่ต้มสุกเป็นลำดับแรกด้วย กระทรวงพาณิชย์จึงต้องพิจารณารายการสินค้าและปริมาณสินค้า ไถ่ต้มสุกเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

จากข้อเท็จจริงข้างต้น จึงไม่น่าความตามข้อ ๖ ของประกาศกระทรวงพาณิชย์ฯ มาใช้บังคับ กับสัญญาจัดซื้อครั้งนี้ เนื่องจากมีการดำเนินการขั้นสุดท้ายในการทำสัญญาการค้าต่างตอบแทน โดยครบถ้วนแล้ว

๒. สำหรับกรณีที่กรุงเทพมหานครอ้างว่า ได้รับแจ้งว่ามีผู้ยื่นเรื่องราวต่อคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เพื่อให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนการจัดซื้อรถดับเพลิง และอุปกรณ์ดังกล่าวไม่ถูกต้องในหลายประการนั้น การจัดซื้อดังกล่าวเป็นการดำเนินการระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล โดยมีการลงนามใน Agreement of Understanding (A.O.U.) ที่ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ของทางราชการ และได้มีการลงนามสัญญาซึ่งกันและกันแล้ว การที่มีผู้ยื่นเรื่องต่อ

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ของตน ในขณะที่คู่สัญญาควรปฏิบัติตามสัญญาต่อไป เพราะหากทุกอย่างเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว แต่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาโดยอ้างเหตุที่มีการยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็จะไม่เป็นธรรมต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งและเกิดความเสียหายได้

นอกจากนี้ การจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ที่กล่าวมา กรุงเทพมหานครให้เหตุผลว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านความมั่นคงปลอดภัย แก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยรัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณให้ถึงร้อยละ ๖๐ และเพื่อไม่ให้กระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ กรุงเทพมหานครจึงควรดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขใน Agreement of Understanding (A.O.U.) ต่อไป"

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๗ ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีหนังสือกระทรวงมหาดไทย เอกสารหมายเลข จ. ๑๗๘ แจ้งให้จำเลยที่ ๒ ดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขใน A.O.U. ต่อไปนั้น นายสมศักดิ์ คุณเงิน ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติราชการแทนเลขานุการรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ยังมีหนังสือถึงจำเลยที่ ๒ เร่งรัดให้กรุงเทพมหานครดำเนินการเปิด L/C โดยเท่าความถึงหนังสือสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๑๐๐.๒ (๑)/๙๔๐ ลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๗ เอกสารหมายเลข จ. ๑๗๔ หน้า ๔๕๗๕ ว่า ดร.เฮอเปิร์ท ทริกเชิล เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลีย ได้มีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แจ้งว่า กรุงเทพมหานครยังมีได้ทำการเปิด L/C ตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในสัญญาทั้งสองฉบับ จึงขอให้ติดตามผลการดำเนินการดังกล่าว เพื่อมิให้การดำเนินการเกิดความล่าช้า และอาจเป็นการผิดสัญญา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จำเลยที่ ๒ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงขอให้กรุงเทพมหานครได้พิจารณาตามที่เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐออสเตรเลีย ขอให้ดำเนินการด้วย กับกำชับด้วยว่าผลการดำเนินการเป็นประการใด ให้แจ้งกระทรวงมหาดไทยทราบด้วย รายละเอียดปรากฏตามบันทึกข้อความสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย ที่ มท. ๐๑๐๐.๒ (๑)/๙๕๔ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๗ เอกสารหมายเลข จ. ๑๗๔ หน้า ๔๕๗๖ และในที่สุดจำเลยที่ ๒ ในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๑๐๐/๑๕๓๙๒ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงจำเลยที่ ๒ เร่งรัดให้กรุงเทพมหานครรีบดำเนินการเปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ โดยมีข้อความในหนังสือว่า

“...๑. ด้วย Dr. Herbert Traxl เอกอัครราชทูตออสเตรีย ประจำประเทศไทยได้มีหนังสือจากสถานทูตออสเตรีย ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ แจ้งไปยังกระทรวงการต่างประเทศและได้สำเนาถึง นายโภคิน พลกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อแจ้งให้ทราบว่า ตามที่ได้มีการลงนามในข้อตกลงความเข้าใจระหว่างสาธารณรัฐออสเตรียและประเทศไทยเกี่ยวกับการจัดการระดับเพลิงและอุปกรณ์กู้ภัยให้กับกรุงเทพมหานครและบริษัท สไตเออร์ เดมเลอร์ พุก จำกัด เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ ซึ่งตามข้อ ๑ ในรายการที่ ๔ ของข้อตกลงความเข้าใจ จะต้องมีการเปิด L/C ให้กับบริษัทฯ ภายใน ๓๐ วันหลังจากวันลงนาม คือ ณ วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๗ นั้น ปรากฏว่าจนถึงบัดนี้ยังไม่มีมีการเปิด L/C แต่อย่างใด ในส่วนของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งต้องรับผิดชอบการดำเนินการในโครงการนี้ เห็นว่าจากเอกสารฉบับดังกล่าวอาจเป็นมูลเหตุทำให้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศทั้งสองต้องกระทบกระเทือน

๒. เรื่องดังกล่าวตามข้อ ๑ กระทรวงมหาดไทยได้เคยมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๑๐๐/๑๓๖๒๕ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแจ้งให้กรุงเทพมหานครทราบแล้วว่า เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เห็นควรให้กรุงเทพมหานครดำเนินการตามเงื่อนไขใน A.O.U. แต่กรุงเทพมหานครมิได้เร่งรัดในการดำเนินการให้อยู่ในเวลาที่กำหนด และในขณะเดียวกันได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดซื้อระดับเพลิงของกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๆ ที่การดำเนินการในการจัดซื้อครั้งนี้ได้มีการพิจารณาร่วมระหว่างรัฐบาลและกรุงเทพมหานคร จนกระทั่งได้มีการลงนาม A.O.U. ระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลออสเตรีย ไปเรียบร้อยแล้วทุกประการรวมทั้งได้มีการลงนามในสัญญาจัดซื้อและลงนามในสัญญาการค้าต่างตอบแทนไปเรียบร้อยแล้ว ซึ่งการดำเนินการของกรุงเทพมหานครในปัจจุบันนี้ควรดำเนินการตามเงื่อนไข A.O.U. แต่เพียงประการเดียวคือการเปิด L/C ให้แก่บริษัท สไตเออร์ เดมเลอร์ พุก จำกัด

๓. กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้สัมพันธ์ภาพระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลออสเตรียเป็นไปด้วยดี และจะเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องจากอัคคีภัย ซึ่งเป็นภาระที่กรุงเทพมหานครต้องรับผิดชอบโดยตรง กรุงเทพมหานครต้องดำเนินการตามเงื่อนไขใน A.O.U. คือการเปิด L/C ให้แก่บริษัท สไตเออร์ เดมเลอร์ พุก จำกัด โดยทันที เพื่อที่บริษัทฯ จะได้ดำเนินการตามสัญญาของการจัดซื้อต่อไป และขอให้กรุงเทพมหานครได้แจ้งผลการดำเนินการดังกล่าวให้กระทรวงมหาดไทยทราบโดยด่วนเพื่อที่จะได้แจ้งให้กระทรวงการต่างประเทศทราบและชี้แจงเรื่องนี้ให้แกสถานทูตออสเตรียทราบต่อไป”

สำหรับประเด็นที่ว่า กรุงเทพมหานครต้องผูกพันตามข้อตกลงซื้อขายในการเปิด L/C แก่จำเลยที่ ๕ หรือไม่นั้น นายสุวิทย์ ศิลาทอง ผู้อำนวยการกองกฎหมายและคดี กรุงเทพมหานคร ได้ยืนยันในการประชุม คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๗ ว่ากรุงเทพมหานครจำเป็นต้องเปิด L/C เพื่อปฏิบัติตามข้อตกลงซื้อขายภายในวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๗ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ก็ต้องตกลงขยายเวลากับจำเลยที่ ๕ ซึ่งหมายความว่าข้อตกลงซื้อขายที่ได้ลงนามกันมีผลบังคับคู่สัญญา ให้ต้องปฏิบัติแล้ว และข้อเท็จจริงก็ได้ความจากการไต่สวนว่าในช่วงระยะเวลาที่จำเลยที่ ๖ เข้ารับตำแหน่ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจนถึงวันที่จำเลยที่ ๖ เปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ ก็ยังไม่มีข้อสรุป ที่ชัดเจนว่าโครงการจัดซื้อมีการทุจริตและจำเลยที่ ๕ ซึ่งเป็นคู่สัญญามีส่วนร่วมในการทุจริตด้วย อันจะเป็นเหตุให้ถือว่าข้อตกลงซื้อขายนั้นเป็นโมฆะและกรุงเทพมหานครไม่ต้องผูกพันที่จะต้องเปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะนั้นก็ยังไม่ปรากฏว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้เริ่มดำเนินการ ไต่สวนข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด กรุงเทพมหานครจึงมีภาระผูกพันที่จะต้องเปิด L/C ให้แก่ จำเลยที่ ๕ ตามข้อตกลงในขณะนั้น ซึ่งหากจำเลยที่ ๖ ไม่ยอมเปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ แล้ว กรุงเทพมหานครก็อาจถูกจำเลยที่ ๕ ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายตามสัญญาได้ และจำเลยที่ ๖ ก็อาจมีความรับผิดเป็นส่วนต่อกรณีดังกล่าว และจำเลยที่ ๖ ก็อ้างด้วยว่าอาจเป็นเหตุให้ต้องถูกปลดจากตำแหน่ง และถูกดำเนินคดีได้ ดังนั้น ในเมื่อจำเลยที่ ๖ ได้พยายามให้มีการเปรียบเทียบราคา รวมทั้งได้เพียรพยายาม ร้องขอให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาทบทวนโครงการ แต่ไม่สามารถทำได้ กลับมีการเร่งรัดให้เปิด L/C จากกระทรวงมหาดไทยและจำเลยที่ ๕ มาโดยตลอด จำเลยที่ ๖ จึงได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณา รายละเอียดการจัดซื้อรถดับเพลิงและอุปกรณ์ โดยมีนายสามารถ ราชพลสิทธิ์ เป็นประธาน ขึ้นเพื่อเจรจาต่อรอง สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ กับจำเลยที่ ๕ จนกรุงเทพมหานครได้รับประโยชน์เพิ่มเติมเป็นจำนวนถึง ๒๕๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท นับได้ว่าจำเลยที่ ๖ ได้พยายามดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จำเป็นอย่างเต็มที่ เพื่อรักษาประโยชน์แก่กรุงเทพมหานครแล้ว ตามพฤติการณ์แห่งคดีดังที่วินิจฉัยมา มีเหตุผลให้รับฟัง ตามข้อต่อสู้ของจำเลยที่ ๖ ว่า การเปิด L/C ให้แก่จำเลยที่ ๕ นั้น จำเลยที่ ๖ ได้ใช้ดุลพินิจกระทำไป บนพื้นฐานของข้อมูลและข้อเท็จจริงเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นตามความเข้าใจที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด ในข้อตกลงทั้งสองฉบับและที่กระทรวงมหาดไทยเร่งรัดมา องค์คณะผู้พิพากษาโดยเสียงข้างมากจึงมีมติว่า ข้อเท็จจริงที่ได้ความจากการไต่สวนพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอที่จะรับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยที่ ๖ ได้กระทำโดยมีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่กรุงเทพมหานคร หรือโดยเจตนาทุจริต เพื่อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ แต่อย่างใด

ปัญหาประการสุดท้ายสำหรับจำเลยที่ ๖ มีว่า การแก้ไข L/C เป็นการกระทำเพื่อเอื้อประโยชน์แก่จำเลยที่ ๕ และเป็นความผิดตามฟ้องหรือไม่ ในข้อนี้ข้อเท็จจริงได้ความจากการไต่สวนว่า หลังจากที่จำเลยที่ ๖ มอบอำนาจให้นายนิยม กรรณสูต เป็นผู้ไปดำเนินการเปิด L/C แก่จำเลยที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ แล้ว กรุงเทพมหานครได้ทำการแก้ไขข้อความอันเป็นสาระของเนื้อหาใน L/C เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๔๘ เรื่องการชำระเงินงวดแรกตาม L/C จากเดิมกำหนดไว้วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ เป็นวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ แก้ไขจุดนำส่งสินค้า จากเดิมที่ไม่ได้กำหนดให้มีจุดนำส่งสินค้าในประเทศไทย เป็นให้มีจุดนำส่งสินค้าในประเทศไทยได้ และแก้ไขจำนวนเงินในแต่ละงวด จากเดิมกำหนดไว้อัตราร้อยละของสินค้าที่ส่งมอบ แก้ไขเป็นจำนวนเงินที่ชัดเจน ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ความจากนางอัชฌา โกมลภมร รองผู้อำนวยการฝ่ายการค้าต่างประเทศ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เบิกความต่อศาลว่า L/C ที่กรุงเทพมหานครขอเปิดให้จำเลยที่ ๕ เป็นชนิดเพิกถอนไม่ได้ ในการเปิด L/C นางอัชฌานำเอกสารแนบท้ายคำขอเปิด L/C (Attach sheet) ซึ่งเป็นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ระบุใน L/C จากข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ของธนาคารที่มีอยู่เดิมใช้ในการเปิด L/C ให้ ซึ่งเดิมได้จัดทำเอกสารแนบท้ายคำขอเปิด L/C ไว้แล้วตั้งแต่ก่อนมีการลงนามในข้อตกลงซื้อขาย โดยได้รับการประสานงานไว้ก่อน จึงจัดทำขึ้นส่งให้จำเลยที่ ๔ ตรวจสอบและแก้ไข เมื่อจำเลยที่ ๔ แก้ไขเสร็จ พยานจะนำไปประกอบการเปิด L/C แต่จำเลยที่ ๖ ยกเลิกการมอบอำนาจเดิมของนายสมัครที่มอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ เสียก่อน จำเลยที่ ๔ จึงนำเอกสารการขอเปิด L/C รวมทั้งเอกสารแนบท้ายคำขอเปิด L/C ที่แก้ไขแล้วกลับไป ทำให้เอกสารแนบท้ายคำขอเปิด L/C ที่อยู่ที่ธนาคารยังเป็นข้อมูลเดิม ต่อมาหลังจากการเปิด L/C ที่ดำเนินการโดยนายนิยม ผู้รับมอบอำนาจจากจำเลยที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ จำเลยที่ ๕ ได้หักทวงข้อความใน L/C ผ่านธนาคาร RZB ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จึงได้แจ้งกรุงเทพมหานครให้แก้ไข ส่วนการแก้ไขข้อความใน L/C นี้ ได้ความจากนายนิยมว่ามีเจ้าหน้าที่ธนาคารนำเอกสารการขอแก้ไขไปให้ลงนามที่กรุงเทพมหานคร โดยนายพนิช วิจิตเศรษฐ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แจ้งว่าจะเป็นผู้รายงานให้จำเลยที่ ๖ ทราบ ดังนั้น ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า การแก้ไข L/C เป็นการดำเนินการโดยนายนิยมตามที่ธนาคารร้องขอ ข้อความที่แก้ไขใน L/C เป็นเพียงรายละเอียดที่เคยมีการจัดทำขึ้นไว้ ตั้งแต่ก่อนมีการลงนามในข้อตกลงซื้อขาย ซึ่งเป็นความบกพร่องของการเปิด L/C ตั้งแต่แรก การแก้ไขข้อความใน L/C นอกจากจำเลยที่ ๖ จะไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการเองแล้ว ข้อความที่แก้ไขเป็นเพียงการแก้ไขรายละเอียดที่บกพร่องให้ถูกต้องตรงตามเนื้อหาข้อความในข้อตกลงซื้อขายเท่านั้น ไม่มีลักษณะไปเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญใน L/C ที่จะเป็นการเพิ่มภาระหรือทำให้กรุงเทพมหานคร

ต้องเสียหายมากขึ้นกว่าที่ได้ตกลงกันในข้อตกลงซื้อขายที่กรุงเทพมหานครทำไว้กับจำเลยที่ ๕ แต่อย่างไรก็ดี องค์คณะผู้พิพากษาโดยเสียงข้างมากจึงมีมติว่า การกระทำของจำเลยที่ ๖ ส่วนนี้จึงไม่เป็นความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง

พิพากษาว่า จำเลยที่ ๒ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ประกอบมาตรา ๘๓ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๓ ประกอบมาตรา ๑๒ และจำเลยที่ ๔ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ประกอบมาตรา ๘๓ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ การกระทำของจำเลยที่ ๒ และที่ ๔ เป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายบทลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐอันเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๐ จำคุกจำเลยที่ ๒ มีกำหนด ๑๒ ปี และจำคุกจำเลยที่ ๔ มีกำหนด ๑๐ ปี ข้อหาอื่นให้ยก ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๖

นายธานีศ เกศวพิทักษ์

นายประทีป เฉลิมภัทรกุล

นายสมศักดิ์ จันทรา

นายฐานันท์ วรรณโกวิท

นายดิเรก อิงคนินันท์

นายสุทัศน์ ศิริมหาพฤกษ์

นายวีระชาติ เอี่ยมประไพ

นายชินวิทย์ จินดา แต้มแก้ว

นายวีระพล ตั้งสุวรรณ